

Dr. Sherif Abdel Azeem

NAINE JUDAISMIS,
KRISTLUSES JA ISLAMIS

SELGITUS ISLAMI VAATEPUNKTIST

IQRA

Esimene väljaanne

Autoriõigus 2012

See raamat on autoriõigusega kaitstud. Raamatu osi või tervet raamatut on lubatud kasutada hariduslikel eesmärkidel tingimusel, et kasutatud informatsiooni ei ole mingil viisil tsiteeritud väljaspool konteksti ega kasutatud kasu teenimise eesmärgil ning et teksti allikas on märgitud.

Autor: **Dr. Sherif Abdel Azeem**

Tõlgitud inglise keelest: „**Women in Islam vs. Women in Judeo-Christian Tradition**“. 2010. Alexandria, Egypt: CIMS.

Tõlkija: **Kätlin Hommik-Mrabte**

Keeletoimetaja: **Tiina Kanarbik**

Kujundaja: **Airi Hunt**

ISBN 978-9949-9335-0-1

Sisukord

Sissejuhatus	6
1. Eeva eksimus	10
2. Eeva pärand	12
3. Häbiväärsed tütre	17
4. Naiste haridus	19
5. Räpased naised	21
6. Naine tunnistajana	23
7. Abielurikkumine	26
8. Vanded	28
9. Naise vara	31
10. Lahutus	35
11. Emad	44
12. Naise pärand	47
13. Lesknaised	50
14. Polügaamia	53
15. Naise katmine	62
Epiloog	69
Kasutatud kirjandus	75

SISSEJUHATUS

Viiis aastat tagasi lugesin ma Toronto Stari 1990. Aasta 3. juuli numbrist Gwynne Dyeri artiklit pealkirjaga „Islam ei ole ainus patriarhaalne doktriin“. Artikkel kirjeldas Montrealis peetud naiskonverentsi osavõtjate raevukat vastukaja Egiptuse kuulsa feministi dr Nawal Saadawi kommentaarile. Tema poliitiliselt ebakorrektses avalduses sai öeldud ka järgnev: *„Naiste suhtes enim ahistavad meetmed võib leida kõigepealt judaismis, seejärel kristluses ja siis Koraanis.“*, *„Kõik usundid on patriarhaalsed, kuna võrsuvad a patriarhaalsetest ühiskondadest.“* ja *„Naiste katmine ei ole spetsiifiline islami komme, vaid vana kultuuripärand, mille analoogiaid võib leida ka islamile eelnenud religioonidest“*. Osavõtjad ei suutnud kuidagi vaikselt istuda, samal ajal kui nende usku islamiga võrreldi. Seega sai dr Saadawile osaks hiiglaslik hulk kriitikat: *„Dr Saadawi kommentaarid on lihtsalt vastuvõetamatud! Tema vastused paljastavad tema teadmatusete teiste uskumuste suhtes,“* kuulutas Bernice Dubois Maailma Emade liikumisest¹. *„Ma olen kohustatud protesteerima,“* ütles Alice Shalvi Iisraeli Naiste Ühendusest², *„Judaismis ei ole sellist asja nagu naise pea katmine.“* Artikkel seletas neid raevukaid proteste sellega, et lääs on harjunud pidama islamit patuoinaks selliste traditsioonide pärast, mis tegelikult kuuluvad sama palju lääne enda kultuuripärandisse kui islamisse. *„Kristlastest ja juutidest feministidel ei olnud plaaniski taluda, et neid nurjatute moslemitega samasse patta pandaks,“* kirjutas Gwynne Dyer.

1 World Movement of Mothers (Tõlk.)

2 Israel Women's Network (Tõlk.)

Ma ei olnud sugugi üllatunud, et sellest konverentsist osavõtjatel oli islamist nii negatiivne arusaam, eriti mis puudutab naiste teemat. Läänemaailmas peetakse islamit naiste ahistatuse ja allasurutuse sümboliks *par excellence*. Selleks, et mõista, kui sügavalt sellesse usutakse, piisab mainida vaid seda, et Voltaire'i kodumaa – Prantsuse Vabariigi haridusminister lasi hiljuti kõik noored rätti kandvad moslemitüdrukud Prantsuse riigkoolidest välja visata.³ Noorele rätti kandvale moslemineiu leon Prantsusmaal hariduse saamine keelatud, samas kui risti kandvale kristlasele või kipat kandvale juudile mitte⁴. Kuidas unustada stseene politseinikega, kes noori rätte kandvaid moslemitüdruid kooli sisenemisel takistasid? See tuleb kangesti meelde üht teist sama inetut ajaloolist insidenti 1962. aasta Alabamas, kus kuberner George Wallace püüdis koolivärvavas seistes mustanahaliste õpilaste sissepääsu tõkestada. Ainus erinevus seisneb selles, et mustanahalistel õpilastel oli nii USAs kui ka üle maailma palju kaastundjaid ja toetajaid. President Kennedy saatis kohale USA Rahvuskaardiväe, et mustanahalistele õpilastele kooli sissepääs tagada. Moslemitüdruid aga ei aitanud keegi. Nende mure tekitab üldse nii Prantsusmaal kui ka väljaspool suhteliselt vähe kaastunnet ja selle põhjuseks on tänases maailmas laialt levinud valearusaamad ja hirm islami suhtes.

Montreali konverentsi juures intrigeeris mind kõige enam üks küsimus: mis Saadawi või tema vastaste väidetest on tõde? Teisisõnu – kas judaismis, kristluse ja islamis suhtutakse naistesse samuti või erinevalt? Kas judaismis ja kristluses koheldakse naist tõesti paremini kui islamis? Mis on tõde?

Neile keerulistele küsimustele ei olnud lihtne vastust otsida ja leida. Esimene raskus oli selles, et tuleb olla objektiivne ja õiglane,

3 The Globe and Mail, 04.10.1994.

4 Täna on Prantsusmaa riiklikes koolides keelatud kõik religioossed tunnused: rätid, turbanid, ristik, kipad jne. (Tõlk.)

vähemalt nii palju kui see üldse võimalik on. Seda õpetab islam. Koraan õpetab meile, et peame rääkima tõtt, isegi kui see meie lähedastele ei meeldi: „...**Ja kui te (midagi) ütlete, olge õiglased, isegi kui on tegemist lähedasega ...**“ (6:152), „**Oo teie, kes te usute, seiske kindlalt õigluse eest, tunnistajatena Jumalale, isegi kui see on teie endi, vanemate või lähedaste vastu. Olgu see rikas või vaene, Jumal on neist mõlemast enam väärt. Seega ärge järgige (isiklikke) huve, kui soovite olla õiglased. Aga kui muudate (oma tunnistust) või keeldute (seda andmast), siis Jumal on (teie tegudest) Teadlik.**“ (4:135).

Teiseks raskuseks oli selle teema hiiglaslik ulatus. Olen viimaste aastate jooksul pidanud pühendama palju tunde Piibli, Religioonientsüklopeedia⁵ ja *Encyclopaedia Judaica* lugemisele ja vastuste otsimisele. Olen läbi lugenud ka mitmeid õpetlaste, kaitsekõnelejate ja kriitikute raamatuid, mis arutavad naise postisiooni üle erinevates religioonides. Järgnevatel lehekülgedel on kirjas minu alandliku otsingu olulisimad leiud. Ma ei väida, nagu oleksin olnud täiesti erapooletu, kuna see ületaks inimvõimete piirid. Saan vaid väita, et oma uurimuse käigus olen püüdnud olla võimalikult lähedane Koraani õigluse ideaalile.

Tahaksin selles sissejuhatuses veel rõhutada, et minu eesmärgiks ei olnud kristluse või judaismi mustamine. Moslemitena usume me ka kristluse ja judaismi jumalikku päritolusse. Keegi ei saa olla moslem, ilma et ta usuks Moosesesse ja Jeesusesse kui suurtesse Jumala prohvetitesse. Minu eesmärk oli vaid islami vabastamine läänemaailma kauaaegsetest süüdistustest. Tahaksin ka ära märkida, et keskendun vaid doktriinile. See tähendab, et tegelen peamiselt kolme religiooni võrdlusega nende allikate ja mitte miljonite tänapäevaste praktiseerijate põhjal.

Enamik tõenditest on pärit Koraanist, Prohvet Muhammedi (*sarws*) ütlustest, Piiblist, Talmudist ja nende mõjuvõimsate kiri-

5 The Encyclopaedia of Religion (Tõlk.)

kuisade arvamustest, kelle mõju kristluse arengule ja vormimisele on olnud tohutu. Olen valinud allikapõhise uurimuse, kuna paljude usku kuuluvate inimeste teod ja arvamused ei peegelda eriti usku, millesse nad kuuluvad. Paljud inimesed ajavad kultuuri usuga segamini, paljud teised ei tea üldse, mida nende usu allikad õpetavad, kolmandad aga isegi ei hooli sellest.

1. EEVA EKSIMUS

Kõik kolm religiooni – judaism, kristlus ja islam – nõustuvad peamiselt: Jumal, meie universumi Looja, on loonud nii mehed kui naised. Eriarvamused kujunevad aga otsekohe peale esimese mehe (Aadama) ja esimese naise (Eeva) loomist. Judeo-kristliku arusaama kohaselt – millest võime lugeda 1. Moosese raamatust 2:4-3:24 – keelas Jumal neil mõlemal süüa vilju ühelt keelatud puult. Madu meelitas aga Eevat vilja sööma ja Eeva omakorda meelitas Aadamat sama viga tegema.

Kui Jumal Aadamat tema teo eest noomis, veeretask Aadam kogu süü Eeva kaela: „*Naine, kelle sa mulle kaasaks andsid, tema andis mulle puust ja ma sõin!*” (1.Mo.3:12). Jumal ütles seepeale Eevale: „*Sinule ma saadan väga palju valu, kui sa käima peal oled: sa pead valuga lapsi ilmale tooma! Sa himustad küll oma meest, aga tema valitseb su üle!*“ (1.Mo.3:16). Aadamale ütles ta: „*Et sa kuulsid oma naise sõna ja sõid puust, millest mina sind keelasin, üteldes, et sa ei tohi sellest süüa, siis olgu maapind neetud sinu üleastumise pärast! Vaevaga pead sa sellest sööma kogu eluaja! Ta peab sulle kasvatama kibuvitsu ja ohakaid, ja põllutaimed olgu sulle toiduks! Oma pale higis pead sa leiba sööma, kuni sa jälle mullaks saad, sest sellest sa oled võetud! Tõesti, sa oled põrm ja pead jälle põrmuks saama!*“ (1.Mo.3:17).

Islami kontseptsiooni esimese inimese loomisest võib leida mitmest kohast Koraanis, näiteks: „**Ja „Oo Adam, ela sina ja su kaasa Paradiisis ja sööge kust iganes soovite, kuid ärge lähenege sellele puule, või teist saavad kurja tegijad. Kuid saatana sosistas**

neile, et muuta neile nähtavaks see, mis neile varjatud oli nende intiimpiirkonnast. Ta ütles: „Teie Isand ei keelanud teile seda puud muul põhjusel, kui vaid et teist ei saaks inglid või surematud.“ Ja ta vandus neile: „Tõesti, ma olen teie siiraste nõuandjate seast.“ Nii ta kukutas nad, läbi pettuse. Ja kui nad maitseid puust, muutusid nende intiimpiirkonnad neile nähtavaks ja nad hakkasid endile paradiisilehti kinnitama. Ja nende Isand kutsus neid: „Kas ma ei keelanud teile selle puu ega öelnud, et saatan on teile selge vaenlane?“ Nad ütlesid: „Oo Isand, me oleme endi vastu eksinud ja kui Sa ei andesta ega halasta meile, oleme kindlasti kaotajate hulgast.““ (Koraan 7:19-23)

Kahe erineva loomiseversiooni hoolikal analüüsimisel võime leida mitmeid erinevusi. Erinevalt Piiblist süüdistab Koraan võrdselt nii Aadamat kui Eevat. Mitte kusagil Koraanis ei ole väiksematki vihjet, nagu oleks Eeva Aadamat keelatud puust sööma meelitanud või et Eeva sõi enne Aadamat. Koraani Eeva ei ole ei meelitaja, võrgutaja ega petja. Veelgi enam, Eevat ei peeta sünnitusvalude eest vastutavaks. Jumal ei karista Koraani kohaselt kedagi kellegi teise pattude eest. Adam ja Eeva mõlemad patustasid, palusid Jumalalt andestust ja Jumal andestas neile.

2. EEVA PÄRAND

Piibli kuvand Eevast kui võrgutajast on avaldanud läbi kogu judeo-kristliku traditsiooni naise kujule äärmiselt halba mõju. Kõiki naisi arvati olevat pärinud esiemalt Eevalt nii tema patu kui ka salakavaluse. Järelikult on nad kõik ebausaldusväärsed, moraalselt alamad ja pahelised. Menstruatsiooni, rasedust ja sünnitust peeti neetud naissoole õiglaseks karistuseks igavese patu eest. Et selgusele jõuda, kui suur negatiivne mõju on Piibli Eeval olnud oma järglastele, võib tuua näiteid kuulsaimate kristlaste ja juutide kirjapanekutest.

Alustame Vanast Testamendist: „*Ja ma leidsin, mis on kibedam surmast: naine! Ta on otsekui püünis: ta süda on nagu võrk, ta käed on nagu abelad. Kes Jumalale meeldib, see pääseb temast, aga patuse püüab ta kinni. Vaata, seda ma olen leidnud, ütleb Koguja, ühte teisega võrreldes, et leida labendust, mida mu hing veel otsib ega ole leidnud: ma leidsin tuhande hulgast ühe mehe, aga naist ei ole ma nende kõigi hulgast leidnud.*“ (Kg.7:26-28)

Katoliiklikust Piiblist leiame: „*Ükski pahelisuus ei ole ligilähedanegi naise pahelisusele ... Patt sai alguse naisest ja tema tõttu peame me kõik surema.*“ (Kg.25:19,24)⁶

Juudi rabid on loendanud üheksa needust, mis naisele on pat-

⁶ Protestantlikus Piiblis on Koguja raamatus vaid 12 peatükki, seega seda kohta seal ei ole. Tõlge on seetõttu tõlkija enda ja mitte mõne Piibli väljaande oma.

tulangemise tõttu osaks saanud: „*Naisele andis Ta üheksa needust ja surma: menstruaalvere ja neitsilikkuse vere koorma; raseduse koorma; sünnituse koorma; laste kasvatamise koorma; tema pea olgu kaetud kui leinas; ta kõrvad on augustatud kui pärisorjal või orjataril, kes teenib oma isandat; tema tunnistust ei tohi uskuda ja viimaks – surm.*”⁷

Kuni tänaseni tänavad ortodokssed juudi mehed oma igahommikustes palvetes Jumalat, retsiteerides: „*Õnnistatud olgu Jumal, universumi Kuningas, et Ta ei ole mind loonud naiseks.*“ Naised seevastu tänavad igal hommikul Jumalat, et Too on nad „*loonud Oma tahtmise järgi*“.⁸

Üks teine palve, mida juutide palveraamatust leida võib, kõlab järgmiselt: „*Ülistatud olgu Jumal, et Ta ei ole loonud mind uskmatuks. Ülistatud olgu Jumal, et ta ei ole loonud mind naiseks. Ülistatud olgu Jumal, et ta ei ole loonud mind teadmatuks.*”⁹

Piibli Eeva on kristluses mänginud palju suuremat rolli kui judaismis. Tema patt osutus kogu kristluse pöördepunktiks, kuna kristluse konseptsiooni kohaselt on Jeesuse misjoni põhjuseks maa peal just Eeva sõnakuulmatus Jumalale. Ta patustas ja võrgutas siis Aadama, et too teda selles järgiks. Selle tulemusena viskas Jumal nad mõlemad taevast maa peale, mis sai nende tõttu neetud. Nad palusid oma patu eest andestust, kuid Jumal ei andestanud neile ega ka mitte nende järeltulijaile. Seega sünnivad kõik inimesed patustena. Inimeste „pärispatust“ puhastamiseks pidi Jumal oma poja ohverdama, lastes tal ristisurma surra. Seega on Eeva süüdi omaenda veas, abikaasa patus, kogu inimkonna „pärispatust“ ja

7 Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 115.

8 Kendath, Thena. 1983. *Memories of an Orthodox Youth*. Susannah Heschel. *On Being a Jewish Feminist*. New York: Schocken Books, lk 96-97.

9 Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 80-81.

Jumala poja surmas. Teisisõnu, naise isepäi tegutsemine viis kogu inimkonna hukatuseni.¹⁰

Aga Eeva tütrede? Nad on kõik patused nagu nende esiema ja neid tuleb ka vastavalt kohelda. Paulus kohtleb naisi Uues Testamendis väga karmilt: „*Naine õppigu vaikselt viisil, olles kõigiti alistuv. Aga naisele ma ei luba õpetada ega valitseda mehe üle, vaid ta elagu vaikselt. Sest Aadam loodi enne, siis Eeva; ega Aadamat petetud, vaid naist peteti ja ta sattus üleastumisse.*“ (I Ti.2:11-14)

Tertullian oli veelgi otsekohesem kui Paulus oma „armastatud usuõdedega“ rääkides¹¹: „*Kas te ei tea, et igauks teist on Eeva? Jumala otsus teie soo üle elab ka praegu, seega elab ka süü. Te olete saatana värav, te olete puutumatu puu puutujad, te olete esimesed jumaliku seaduse hülgajad, te olete see naine, kes veenis seda meest, kelle ründamiseks saatanal ei jätkunud vaprust. Te hävitasite nii lihtsalt Jumala kuju – inimese. Teie reetmise tõttu pidi isegi Jumala poeg surema.*“

Augustinus oli oma eellaste pärandile truu ja kirjutas ühele sõbrale: „*Vahet pole, kas naises või emas, ikka peame võrgutaja Eeva eest valvel olema, igas naises ... Ma ei näe, mis kasu võib naisest mehele olla, kui välja arvata lapsekandmise ülesanne.*“

Veel sajandeid hiljemgi pidas „püha“ Aquino Thomas naisi ikka veel puudulikeks: „*Mis puutub aga isiklikku olemusse, siis on naine puudulik ja äbarik, kuna mehe seemnes olev aktiivne jõud püüab luua samasugust meessoos, samal ajal kui naise loomine tuleneb defektist selles aktiivses jõus või mõnest füüsilisest puudujäägist või isegi välisest mõjust.*“

10 Ruether, Rosemary R. 1987. Christianity, Arvind Sharma. *Women in World Religions*. Albany, State University of New York Press, lk 209.

11 Kõigi „pühakute“ sõnad on võetud Karen Armstrongi raamatust „The Gospel According to Woman“, lk 52-62. Vaata ka Nancy van Vuuren, „The Subversion of Women as Practiced by Churches, Witch-Hunters, and Other Sexists“, lk 28-30.

Viimaks, tuntud usureformaator Martin Luther ei näinud naises muud kasu kui võimalikult paljude laste ilmaletoomine, hoolimata igasugustest kõrvalmõjudest: „*Kui nad peaks ka väsima või isegi surema, siis see ei loe. Las nad surevad sünnitusel, selleks nad seal ongi.*“

Veel ja veel mustatakse naisi tänu võrgutaja-Eeva võrdkujule Moosese esimeses raamatus. Usk Eeva ja tema tütarde patusesse olemusse on mürgitanud judeo-kristliku arusaama naisest. Kui pöördume nüüd Koraani poole, et teada saada, mida islam naiste kohta ütleb, näeme, et islami arusaam naisest on judeo-kristlikust arusaamast täiesti erinev. Kuid rääkigu Koraan ise enda eest:

„Tõesti, meestele ning naistele, kes Jumalale alistuvad ja meestele ning naistele, kes usuvad ja meestele ning naistele, kes kuuletuvad ja meestele ning naistele, kes räägivad tõtt ja meestele ning naistele, kes on kannatlikud ja meestele ning naistele, kes on alandlikud ja meestele ning naistele, kes annavad almust ja meestele ning naistele, kes paastuvad ja meestele ning naistele, kes hoiavad oma vooruslikkust ja meestele ning naistele, kes peavad Jumalat tihti meeles, Jumalal on nende jaoks varuks andustus ja määratu suur tasu.“ (Koraan 33:35)

„Usklikud mehed ja naised on teineteise *aulija*¹², nad nõuavad head ja keelavad jälelda, nad palvetavad täpselt, annavad almust ja kuuletuvad Jumalale ja tema sõnumitoojale. Neile on Jumal armuline. Tõesti, Jumal on Kõikvõimas, Tark.“ (Koraan 9:71)

„Ja nende Isand vastas neile: „Ma ei lase iial kaotsi minna ühegi töötaja tööd teie hulgas, meestest ega naistest, te olete teineteisest ...“ (Koraan 3:195)

„Igaüks, kes teeb halva teo, saab ka vastava tasu, kuid kes teeb head, olgu mees või naine, ja on usklik, need sisenevad Paradiisi

12 ar k - aitajad, toetajad, sõbrad, kaitsjad

ja neile antakse lugematul arvul tasu.“ (Koraan 40:40)

„Kes teeb häid tegusid, olgu ta mees või naine, ja on usklik, see elab head elu ja Me anname neile nende tasu vastavalt parimale, mis nad tegid.“ (Koraan 16:97)

On kindel, et Koraani pilt naistest on sama mis meestestki. Nad mõlemad on Jumala olendid, kelle peamine eesmärk siin maailmas on oma Isanda kummardamine, heade tegude tegemine ja halbade vältimine ja nad mõlemad saavad vastavalt sellele ka tasu. Koraanis ei ole mitte kusagil kirjas, et naine on saatana värv või et ta on petja loomuga. Koraan ei maini ka kunagi, et inimene on loodud Jumala näo järgi. Kõik mehed ja naised on vaid Jumala olendid, see on kõik. Koraani kohaselt ei ole naise rolliks siin maailmas mitte ainult laste sünnitamine, vaid ka tema peab tegema sama palju häid tegusid kui mees. Koraanis ei ole kusagil kirjas, et ausat naist pole kunagi olemas olnud. Otse vastupidi – Koraan on käskinud kõigil usklikel, olgu nad naised või mehed, järgida ideaalsete naiste, nagu Neitsi Maarja ja vaarao naine, eeskju:

**„Ja Jumal toob näite neile, kes usuvad: vaarao naine, kui ta ütles: „Mu Isand, ehita mulle enda juures Paradiisis maja ja päästa mind vaaraost ning tema tegudest ja päästa mind patustavast rahvast. Ja Maarja, Imraani tütar, kes hoidis oma voo-
ruslikkust: Me puhusime ta rüüsse läbi Meie Vaimu (ingel Gaabrieli) ja ta uskus oma Isanda sõnadesse ja Tema Raamatutesse ja ta oli üks üdini kuulekatest.“** (Koraan 66:11-12)

3. HÄBIVÄÄRSED TÛTRED

Piibli ja Koraani erinev suhtumine naissoosse hakkab peale kohe, kui tütar on sündinud. Näiteks märgib Piibel, et tütre sünni korral on ema rituaalse ebapuhtuse periood kaks korda pikem kui poja sünni puhul (3Mo.12:2-5). Katoliku Piibel väidab kindlalt, et „tütre sünd on kaotus“ (Kg.22:3). Vastupidiselt sellele šokeerivale väitele saavad poisslapsed erilise kiidu osaliseks: „Mees, kes kasvatab oma poega, saab oma vaenlase kadeduse osaliseks.“ (Kg.30:3)

Juudi rabid tegid järeltulija saamise juudi soost meestele kohustuslikuks, et rassi säilimine oleks tagatud. Nad ei vaevunud varjama oma selget eelistust poeglaste suhtes: „Hästi on neil, kelle lapsed on meessoost ja halvasti neil, kellel naissoost“, „Poisi sünnist on kõigil hea meel ... tüdruku sünnist on kõik kurvad,“ ja „Kui poiss tuleb maailma, tuleb maailma rahu ... Kui tüdruk tuleb, ei tule midagi.“¹³

Tütart peetakse raskeks koormaks, potentsiaalseks häbi allikaks isale: „Su tütar on kangekaelne? Ole väga ettevaatlik, et ta sind su vaenlaste naerualuseks, linna juttude keskpunktiks, tavalise klatši objektiks ei teeks ja sind avalikult ei häbistaks,“ (Kg.42:11), „Hoi a kangekaelset tütart kindla kontrolli all, või ta kuritarvitab iga andestust, mis talle osaks saab. Hoi a ta häbitul kindlalt silm peal, ära ole üllatunud, kui ta sind häbistab.“ (Kg.26:10-11).

13 Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 140.

Just seesama idee, mille kohaselt tütreid on häbi allikaks, viis islamielse aja araablastel naissoost vastsündinute tapmiseni.

Koraan keelas sellise barbaarse traditsiooni rangelt ära. „**Ta peidab end rahva eest õnnetuse tõttu, millest talle teatati. Kas peab ta selle alanduses alles jätma või maha matma? Tõesti on nende otsus paheline.**“ (Koraan 16:59)

Kindlasti tuleks märkida, et taoline kohutav kuritegu ei oleks Araabias iial lõppenud, kui Koraan ei oleks seda nii salvavate sõnadega keelustanud (16:59, 43:17, 81:8-9). Koraan ei tee poistel ja tüdrukutel mingit vahet. Vastupidiselt Piiblile peab Koraan ka tütarlapse süüdi kingiks ja Jumala õnnistuseks, täpselt nagu poisi omagi. Koraan mainib tütarlapse süüdi isegi enne: „**Jumalale kuulub taevaste ja maa ülemvõim, Ta loob, mida tahab. Ta annab, kellele tahab, naissoost (lapsi) ja Ta annab, kellele tahab, meessoost (lapsi).**“ (Koraan 42:49)

Et noores islamikogukonnas minema pühkida viimasedki jää-nukid araablaste vastsündinud tütarde tapmise vanast traditsioonist, lubas Prohvet Muhammed neile, keda oli tütardega õnnistatud, suurt tasu, kui nad oma tütreid lahkelt üles kasvatavad: „See, kes kasvatab üles tütreid ja on nende vastu lahke, seda kaitsevad need (tütreid) Põrgutule vastu.“ (Bukhari, Muslim), „See, kelle juures kaks tüdrikat kasvavad täiskasvanuks, ja mina oleme Ülestõusmis-päeval nii.“ Ja ta osutas kahele kõrvuti sõrmele.“ (Muslim).

4. NAISTE HARIDUS

Toorra, Piibli ja Koraani arusaamad naistest ei erine vaid vastündinud tüdrukute osas, vaid erinevused on palju suuremad. Võrreldes nende suhtumist naisesse, kes tahab oma usu kohta rohkem teada saada.

Judaismi süda on Toora – seadus. Samas on Talmudi kohaselt „naised Toora õppimisest vabastatud“. Mõned juudi rabid on kindlalt väitnud: „saagu Toora sõnad enne tules hävinuks, kui naistele edastatud,“ ja „igäiks, kes õpetab oma tütrele Toorat, nagu õpetaks talle roppusi“.¹⁴

Pauluse suhtumine Uues Testamendis ei ole sugugi helgem: „Nõnda nagu kõigis pühade kogudusis, olgu naised koguduses vait, sest neil ei ole luba kõnelda, vaid nad olgu allabeitlikud, nõnda nagu käskki ütleb. Aga kui nad tahavad midagi õppida, siis nad küsigu kodus oma meestelt. Sest naisele on häbiks kõnelda koguduses.“ (1Ko.14:33-35)

Kuidas saab naine õppida, kui tal on keelatud rääkida? Kuidas saab naine intellektuaalselt areneda, kui tal on kästud olla täiesti allahetlik? Kuidas saab ta oma silmaringi laiendada, kui ta ainsaks allikaks on ta abikaasa?

Et olla aus, peaksime nüüd esitama küsimuse: kas Koraani seisukoht selles asjas on erinev? Üks lühijutt Koraanist võtab selle seisukoha lühidalt kokku. Khawlah oli moslemine, kelle mees talle vihahoos ütles: „Sa oled minu jaoks nagu mu ema selg.“ Is-

14 Carmody, Denise L. *Judaism*. Arvind Sharma, lk 197.

lamieelses araabia kultuuris kasutati sellist väljendit lahutamisel, mille puhul mees pääses igasugustest abielukohustustest, kuid samas ei tohtinud naine oma mehe kodust lahkuda ega teise mehega abielluda. Olnud oma mehelt neid sõnu kuulnud, teadis Khawlah, et ta on väga täbaras olukorras. Ta läks otsejoones Prohveti juurde, et tollelt õiglust nõuda. Prohvet ütles talle, et ta peaks olema kannatlik, kuna mingit väljapääsu ei paistnud. Khawlah aga ei olnud valmis olukorraga leppima ning vaidles Prohvetiga, et oma olukorrale lahendust leida. Peagi sai Prohvet Khawlah' olukorra lahendamiseks ilmutuse – Jumal oli Khawlah' palveid ja argumente kuulda võtnud. Ilmutus mõistis hukka taolise vana vulgaarse lahutuskombe ja Koraani 58. peatükk sai hiljem selle insidendi järgi oma nime – Al-Mužäädilä (Vaidlev naine).

„Tõesti, Jumal on kuulnud selle sõnu, kes vaidleb sinuga (palub sind) oma mehe pärast ja pöördub kaebes Jumala poole. Ja Jumal kuuleb teie kahekõnet. Tõesti, Jumal on Kuulja ja Nägija.“ (58:1)

Islamis on naisel õigus vaielda isegi Prohveti endaga ja kellelgi ei ole õigus teda vaikima sundida. Naine ei pea kindlasti mitte oma abikaasat seaduse ja usu koha pealt ainsaks ja ainuõigeks allikaks pidama, vaid tema ülesandeks on end harida, kuna tema harida on ka järeltulev põlvkond.

5. RÄPASED NAISED

Judaismi seadused ja eeskirjad, mis käsitlevad menstrueerivaid naisi, on väga piiravad. Vana Testamendi kohaselt on iga menstrueeriv naine must ja räpane. Veelgi enam – ta räpatus võib ka teisi „nakatada“, sest igaüks või iga asi, mida ta puudutab, muutub terveks päevaks räpaseks: „*Ja kui naisel on voolus, ta ihust voolab verd, siis ta ei ole puhas seitse päeva ja igaüks, kes teda puudutab, on õhtuni roojane. Ja kõik, mille peal ta magab oma ebapuhtuse ajal, on roojane, samuti on roojane kõik, mille peal ta istub. Ja igaüks, kes puudutab tema aset, peab pesema oma riided ja loputama ennast veega ning olema õhtuni roojane. Ja igaüks, kes puudutab mõnd eset, millel naine on istunud, peab pesema oma riided ja loputama ennast veega ning olema õhtuni roojane. Ja kui midagi on aseme peal või eseme peal, millel ta on istunud, ja keegi puudutab seda, siis ta on õhtuni roojane.*“ (3Mo.15:19-23)

„Nakkusohtlikkuse“ tõttu menstrueeriv naine mõnikord pagendati, et võimalikku kontakti temaga vältida. Ta saadeti kogu menstruaatsiooni ajaks eraldi majja, mida nimetati „räpaseuse majaks“.¹⁵ Talmudi kohaselt peeti menstrueerivat naist „saatuslikuks“ ja seda isegi ilma füüsilise kontaktita: „*Meie rabid on õpetanud: ... kui menstrueeriv naine läheb kahe (mehe) vahelt läbi, siis kui see toimub ta menstruaatsiooni alguses, tapab ta ühe neist, ja kui see toimub ta menstruaatsiooni lõpus, siis põhjustab ta nende vahel tüli.*“ (bPes. 111a.)

Lisaks kõigele oli menstrueeriva naise abikaasal keelatud süna-

15 Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 137.

googi astuda, kui ta naine oli ta rāpaseks muutnud kasvōi lābi tolmu ta jalge all. Preester, kelle naisel, tūtreel vōi emal oli mens, ei tohtinud sūnagoogis preestri õnnistusi lugeda.¹⁶ Pole siis ime, et paljud juuditariid peavad menstruatsiooni siiani „needuseks“.¹⁷

Islami seaduse kohaselt ei ole menstrueeriv naine kuidagi „nak-kavalt rāpane“. Ta ei ole ei „puutumatu“ ega ka „neetud“. Ta elab oma tavalist igapāevaelu, vaid ūhe erandiga: abielupaar ei tohi naise menstruatsiooni ajal vahekorras olla. Igasugune muu fūusiline kontakt kaasade vahel on aga lubatud. Menstrueeriv naine on vabastatud mōnest religioossest rituaalist, nagu nāiteks igapāevased palved ja paastumine.

16 Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, NJ: Scarecrow Press, lk 138.

17 Priesand, Sally. 1975. *Judaism and the New Woman*. New York: Behrman House, Inc, lk 24.

6. NAINE TUNNISTAJANA

Teine küsimus, milles Koraan ja Piibel on erineval arvamusel, on naistepoolne tunnistuse andmine. Tõsi ta on, et Koraan on andnud moslemitele käsu finantsküsimuste puhul tuua kaks meessoost tunnistajat või üks meessoost ja kaks naissoost tunnistajat (2:282), kuid samas tuleb ka tõdeda, et kõigis muudes küsimustes on Koraani kohaselt mehe ja naise tunnistus võrdne. Naise tunnistus võib mehe oma isegi kehtetuks muuta. Kui mees süüdistab oma abikaasat voorusetuses, käsib Koraan tal pühalikult viis korda vanduda, et oma naise süüd kinnitada. Kui aga naine süüd eitab ja samuti viis korda vannub, peetakse teda süütuks. Mõlemal juhul lahutatakse abielu. (24:6-11)

Vanas juudi ühiskonnas ei olnud naistel lubatud tunnistust anda.¹⁸ Rabid pidasid naise tunnistuse kõlbmatust üheks üheksast needusest, mis naise peale oli Eeva tegude tõttu pandud. Ka tänapäeva Iisraelis ei aktsepteeri rabide kohtud naise tunnistust.¹⁹ Rabid põhjendavad seda, et naine ei või tunnistust anda, tsiteerides 1Mo.18:9-16, mis ütleb, et Aabrahami naine Saara olevat valetanud. Rabid kasutavad seda juhtumit tõestamiseks, et naised on ebausaldusväärsed. Siinkohal tuleks kindlasti mainida, et 1Mo.18:9.16 jutustatud lugu mainib Koraan rohkem kui ühel korral (11:69-74, 51:24:30), kuid mingit vihjet Saara vale kohta seal pole.

¹⁸ Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 115.

¹⁹ Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster, lk 41.

Kristlikus lääne ühiskonnas oli nii kirikliku kui ka ilmaliku seaduse järgi naistel tunnistuse andmine keelatud kuni 19. sajandi lõpuni.²⁰ Kui mees süüdistab oma naist voorusetuses, siis Piibli seaduse kohaselt ei ole naise enda tunnistusel mitte mingit kaalu. Süüdistatav naine peab läbima piinamisega kohtuprotsessi, mille käigus ta peab kannatama keerulisi ja alandavaid rituaale, mis pidavat ta süüd või süütust tõestama (4Mo.5:11-31). Kui ta peale sellist piinamist leitakse süüdi olevat, mõistetakse ta surma. Kui ta on aga süütu, siis ta mees on igasugusest süüst puhas.

Kui mees võtab endale naise ja seejärel süüdistab teda neitsikkuse kaotamises enne abielu, siis naise enda tunnistus ei loe. Naise vanemad peavad ta süütuse tõendid linna vanemate ette tooma. Kui vanemad tütre süütust tõestada ei suuda, visatakse ta oma isa ukse ees kividega surnuks. Kui aga vanemad suudavad tütre süütust tõestada, saab ta abikaasa vaid sada hõbeseeklit trahvi ja tal on keelatud terve eluaja oma naisest lahutada:

„Kui mees võtab naise ja heidab ta juure, aga pärast vihkab teda ja heidab temale ette häbistavaid asju ning levitab tema kohta halba kuuldust ja ütleb: „Ma võtsin selle naise, aga kui ma ühtisin temaga, siis ma ei leidnud teda neitsi olevat!“ ,siis võtku selle tütarlapse isa ja ema ja toogu tütarlapse neitsipõlve märgid linna vanemate ette värvasse. Ja tütarlapse isa ütelgu vanemaile: „Ma andsiin oma tütre naiseks sellele mehele, aga tema vihkab teda! Ja vaata, ta heidab temale ette häbistavaid asju, üteldes: „Ma ei leidnud su tütart neitsi olevat!“ Aga need on ometi mu tütre neitsipõlve märgid!“ Ja nad laotagu riie linna vanemate ette. Siis võtku linna vanemad see mees ja karistagu teda. Nad maksustagu teda saja hõbeseeklikga, et ta annaks need tütarlapse isale, sellepärast et ta Iisraeli neitsi kohta on levitanud halba kuuldust; ja tütarlaps jäägu tema naiseks, ta ei tohi teda ära saata kogu oma eluaja. Aga kui see kõne on tõsi, neitsipõlve märke ei ole tütarlapselt

20 Gage, Matilda J. 1893. *Woman, Church, and State*. New York: Truth Seeker Company, lk 142.

leitud, siis viidagu tütarlaps oma isakoja ukse ette ja ta linna mehed visaku ta kividega surnuks, sest ta on teinud Iisraelis häbiteo, hoorates oma isakojas. Nõnda kõrvalda kurjus enese keskelt!“
(5Mo.22:13-21)

7. ABIELURIKKUMINE

Abielurikkumist peetakse igas religioonis suureks patuks. Piibel määrab nii abielu rikkunud mehele kui ka naisele karistuseks surma (3Mo.20:10). Ka islami seaduse järgi on nii abielu rikkunud mehe kui ka naise karistuseks surm (24:2), kuid Koraani abielurikkumise definitsioon erineb suuresti Piibli sellekohasest definitsioonist. Koraani kohaselt on abielurikkumine abielus mehe või naise abieluväline suhe. Piibel peab abielurikkumiseks aga vaid abielus naise abieluvälist suhet (3Mo.20:10, 5Mo.22:22, Õp.6:20-7:27).

„Kui mees leitakse magamas naisega, kes on teise mehe abielunaine, siis peavad ka nemad mõlemad surema; mees, kes naise juures magas, ja naine. Nõnda kõrvalda kurjus Iisraelist!“ (5Mo.22:22)

„Meest, kes abielu rikub abielunaisega, meest, kes abielu rikub oma ligimese naisega, abielurikkujat meest ja abielurikkujat naist karistatagu surmaga.“ (3Mo.20:10)

Piibli definitsiooni kohaselt, kui abielus mees magab vallalise naisega, siis seda ei peeta üldse kuriteoks. Abieluvälistes suhetes olev abielumees ega temaga suhtes vallaline naine ei ole abielurikkujad. Abielurikkumise kuritegu pannakse toime vaid siis, kui mees – olgu ta siis abielus või vallaline – magab abielus naisega. Sellisel juhul on mees abielurikkuja, isegi kui ta ise abielus ei ole, ja naine on samuti abielurikkuja. Lühidalt öeldes on abielurikkumine igasugune seksuaalsuhe, mille üheks pooleks on abielus naine,

samal ajal kui abielumehe abieluvälist suhet iseenesest Piiblis kuriteoks ei peeta. Millest tuleb selline kaksikmoraal? *Encyclopaedia Judaica* kohaselt peeti naist mehe omandiks ja seega naisepoolne abielurikkumine oli tema abikaasa ainuõiguse rikkumine.²¹ Seega, kui mees oli vahekorras abielus naisega, seisnes kuritegu selles, et ta võttis midagi, mis kuulus teisele mehele ja pidi sellest tulenevalt karistatud saama.

Ka tänapäeval peetakse lapsi, kes on sündinud abielus mehe ja vallalise naise suhtest, legaalseteks. Ent kui abielus naine on kellegi teise mehega suhtes, olgu too mees siis abielus või mitte, siis nende suhtest sündinud lapsed ei ole legaalsed, neid peetakse sohilasteks ja neil on keelatud abielluda ühegi teise juudiga, välja arvatud konverdid ja samasugused sohilapsed. Keeld pärandatakse lastele 10 põlvkonna jooksul edasi, kuni abielurikkumise rüvetus on väidetavalt nõrgenenud.²²

Koraan ei pea ühtki naist ühegi mehe omandiks. Abielusuhteid kirjeldatakse järgnevalt: „**Ja üheks Tema märkidest on, et Ta lõi teile teist endist kaasad, et võiksite neist lohutust leida ja Ta lõi teie vahele südamlikkuse ja halastuse. Kindlasti on selles märgid inimeste jaoks, kes mõtisklevad**“ (30:21) Koraan käsitleb abielu kui armastust, halastust ja südamlikkust, ilma kellegi omamise ja kaksikmoraalita. Kui aga abielu rikutakse, siis saavad täpselt ühtmoodi karistada nii abielurikkujast naine kui ka abielurikkujast mees.

21 Togay, Jeffrey H. Adultery. *Encyclopaedia Judaica*, II köide, 313. Vaata ka Judith Plaskow, „Standing Against at Sinai: Judaism from a Feminist Perspective”, lk 170-177.

22 Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster, lk 41-42.

8. VANDED

Piibli kohaselt peab mees täitma iga vande, mis ta Jumalale on andnud. Ta ei tohi oma sõna murda. Teisalt aga naise vanne ei ole tema jaoks siduv; sellega peab nõus olema ta isa, kui naine elab veel oma isamajas, ja ta abikaasa, kui ta on abielus. Kui isa või abikaasa ei toeta naise vannet, muutub see kehtetuks: „*Aga kui ta isa keelab teda päeval, mil ta seda kuuleb: siis ei jää jõusse ükski ta lubadus ja loobumistootus, mille ta on võtnud oma hinge peale ... Aga kui ta mees sel päeval, mil ta seda kuuleb, keelab teda, siis ta tühistab tema töotuse, mis tal oli täita, ja selle mõtlemata sõna huultelt, mille ta oli võtnud oma hinge peale ...*“ (4Mo.30:6,9)

Miks ei ole naise vanne tema jaoks siduv? Vastus sellele on lihtne: sest enne abiellumist on ta oma isa omand ja peale abiellumist oma mehe omand. Isa võim oma tütre üle oli nii absoluutne, et kui ta soovis, võis ta oma tütre isegi maha müüa! Rabide kirjandusest leiame: „*Mees võib oma tütre maha müüa, aga naine oma tütart müüa ei või; mees võib oma tütre kihlata, aga naine oma tütart kihlata ei või.*“²³ Rabide kirjandus viitab ka selgelt sellele, et abielu sümboliseerib võimu üleminekut isalt abikaasale: „*Kihlus muudab naise tema abikaasa pühamast pühamaks ja puutumatuks omandiks.*“ Iseenesestmõistetavalt ei ole naise vanne midagi väärt, kui teda kellegi omandiks peetakse ja omanik tema vannet heaks ei kiida.

Huvitav on märkida, et see Piibli juhend naiste vannete suhtes

²³ Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 141.

on judeo-kristliku traditsioonis seoses naistega kuni 20. sajandi alguseni negatiivset mõju avaldanud. Lääne ühiskonna abielunaisel ei olnud mingit õiguslikku staatust. Ühelgi tema teol ei olnud mingit legaalset väärtust. Tema abikaasal oli õigus kehtetuks muuta iga leping, kokkulepe või äritehing, millele ta oli oma allkirja pannud. Lääne ühiskonna (kui judeo-kristliku traditsiooni suurima pärija) naised peeti võimetuteks siduvat lepingut teostama, kuna praktiliselt olid nad ise kellegi omand. Lääne naised kannatasid pea 2000 aastat selle tõttu, mis positsioonile Piibel neid nende meeste ja isade suhtes asetab.²⁴ Islamis seevastu on iga moslemi, olgu tegemist siis mehe või naisega, vanne kehtiv. Mitte kellegi ei ole õigust kellegi teise vannet kehtetuks muuta.

Kui moslem ei suuda oma vannet täita, olgu ta siis mees või naine, peab ta selle lunastama: **„Jumal ei süüdistata teid selles, millel teie vannetes tähendust pole, kuid Ta süüdistab teid selles, (kui murrate seda,) mis vandena mõeldud oli. Selle lunastuseks on kümne abivajaja söötmine keskmiselt nii, nagu te oma peresid söödate või nende riietamine või orja vabastamine. Kuid kes seda ei leia, siis (paastugu ta) kolm päeva paastu. See on lunastuseks vannete eest, kui olete vandunud (kuid ei saa oma vannet pidada). Kuid pidage oma vandeid! ...“** (Koraan 5:89)

Prohvet Muhammedi kaaslased, nii mehed kui ka naised, käisid talle isiklikult truudust vandumas. Nii mehed kui ka naised tulid vandumiseks isiklikult tema juurde: **„Oo Prohvet, kui usklikud naised tulevad sinu juurde, et sulle vanduda, et nad ei seosta kedagi Jumalaga; ei varasta; ei ole ebaseaduslikus seksuaalvahekorras; ei tapa oma lapsi; ei tekita laimu selle kohta, mis nad**

24 Gage, Matilda J. 1893. *Woman, Church, and State*. New York: Truth Seeker Company, lk 141.

**oma käte ja jalgade vahel on loonud²⁵; ega ole sulle selles sõna-
kuulmatud, mis on õige; siis võta nende vanne vastu ja palu
Jumalalt neile andestust. Tõesti, Jumal on Andestav ja Halastav.“**
(Koraan 60:12)

Mehel ei ole õigust oma naise või tütre nimel vanduda, nagu ei ole tal ka õigust ühegi oma naissugulase vannet kehtetuks muuta.

25 Vihje käib lapse saamise kohta; st naine ei tohi sohilast oma mehe nimele valetada ega adopteeritud last ametlikult enda omaks valetada.

9. NAISE VARA

Kolme monoteistliku usu üheks ühisosaks on kindlasti abielu ja perekonna kõigutamatu olulisus. Samuti ollaks ühel nõul, et perekonnapea on mees. Sellest hoolimata on juhi õiguste piirid neis kolmes usus väga erinevad. Judeo-kristlikus traditsioonis ulatuvad mehe juhiõigused lausa nii kaugele, et ta praktiliselt omab naist.

Judaistlikus traditsioonis tuleneb mehe roll oma naise suhtes kontseptsioonist, et ta omab naist nagu orja.²⁶ See on ka põhjuseks, miks abielurikkumise ja naise vande tühistamise seadustes valitseb kaksikmoraal. Sellest tulenevalt ei ole naisel mingit õigust oma varale või sissetulekule. Hetkest, mil juuditär mehele läks, kaotas ta oma vara ja sissetuleku üle igasuguse kontrolli, mis läks automaatselt üle tema abikaasale. Rabid tõestasid mehe õigust naise vara üle selle loomuliku tulemina, et naine ise on mehe omand: „Kui naisest on saanud mehe omand, siis järgneb sellele loomulikult ka naise vara mehe omandisse minek,“ ja „Kui ta on omandanud naise, miks ei peaks ta siis omandama ka tolle vara?“²⁷ Seega muutis abielu rikkaimagi naise sendituks. Talmud kirjeldab naise finants-olukorda järgmiselt: „Kuidas saakski naine midagi omada, kui mis iganes tal on, kuulub ta mehele? Mis kuulub mehele, see on mehe oma ja mis kuulub naisele, seegi on mehe oma ... Nii naise teenistus kui ka see, mis ta võib tänavalt leida, kuulub mehele. Kõik majapidamises, isegi leivapuru laual, kuulub mehele. Kui naine peaks

²⁶ Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 149.

²⁷ Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J.: Scarecrow Press, lk142.

külalise kutsuma ja teda kodus toitma, siis varastab ta oma mehe tagant ...“ (San. 71a, Git. 62a)

Juuditari vara oli mõeldud vaid kosilaste meelitamiseks. Juudi pere määras osa isa varast tütrele, et seda abielu korral kaasavarana kasutada. Just selle kaasavara tõttu olidki juuditaridest tütrede oma isale soovimatuks koormaks. Isa pidi aastaid tütarit kasvatama ja siis suure kaasavaraga ta abieluks ette valmistama. Seega peeti tütarit juutide peres kohustuseks ja mitte väärtuseks.²⁸ See selgitab omakorda, miks vanasti juutide ühiskonnas tütre sündi rõõmuga ei tähistatud. Kaasavarast sai peigmehele kinnisomandi tingimustega kingitus – mees oli küll kaasavara omanik, kuid tal ei olnud lubatud seda müüa. Pruut kaotas aga abiellumise hetkel oma kaasavarale igasuguse õiguse. Veelgi enam, eeldati, et naine läheks peale abiellumist tööle ning tema teenistus pidi minema abikaasale, et katta naise ülalpidamiskulusid, mis olid mehe kanda. Naine sai oma kaasavara tagasi vaid kahel juhul: lahutus või mehe surm. Kui aga naine juhtus varem surema, päris mees kogu ta vara. Kui mees varem suri, sai naine oma kaasavara tagasi, kuid tal ei olnud mingit õigust osale mehe varast. Kindlasti tuleks lisada, et ka peigmehele oli kohustus pruudile abiellumise puhul kingitus teha, kuid samas oli ta ise selle valdajaks, kuni abielu kestis.²⁹

Kristlus on kuni lähiajani järginud sama juudi traditsiooni. Nii religioosne kui ilmalik võim kristlikus Rooma impeeriumis (peale Constantinust) nõudis abielu tunnistamise tingimusena varalepingut. Pered pakkusid oma tütardega aina suuremaid kaasavarasid, mille tulemusena mehed hakkasid aina nooremana abielluma,

²⁸ Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 164-165.

²⁹ Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 112-113. Vaata ka Sally Priesand, „Judaism and the New Woman“, lk 15.

samal ajal kui tütarde mehelepanekut lükati aina edasi.³⁰ Kiriku-seaduse järgi oli naisel õigus abielu kehtetuks tunnistamisel oma kaasavara tagasi saada, välja arvatud juhul, kui ta oli süüdi abielurikkumises – siis jäi naine oma kaasavara- õigusest ilma ning see jäi täies ulatuses ta abikaasale.³¹ Nii kiriku- kui ka tsiviilseaduse järgi minetas abielluv naine õiguse oma varale kuni hilise 19. ja varase 20. sajandini. Näiteks koguti ja avaldati 1632. aastal Inglise seaduse osana naiste õigused, kus muu hulgas seisis: „Mehe omand kuulub mehele ja naise omand kuulub mehele.“³² Naine kaotas abielludes mitte üksnes oma vara, vaid ka oma isiksuse. Ühelgi tema tegudest ei olnud seaduse ees mingit väärtust. Ta abikaasa võis iga ta müügi- või kinkelepingu tühiseks tunnistada. Inimene, kellega ta ükskõik millise lepingu allkirjastas, võidi pettusesüüdistustega arreterida. Veelgi enam, ta ei saanud enda nimel kedagi kohtusse kaevata ning teda ei olnud võimalik kohtusse kaevata. Tal ei olnud võimalik kohtusse kaevata isegi mitte oma abikaasat.³³ Seaduse silmis oli abielunaine peaaegu võrdne imikuga. Naine kuulus lihtsalt oma abikaasale ning sellest tulenevalt kaotas ta nii oma vara, isiksuse seaduse silmis kui ka perekonnanime.³⁴

Islam on juba alates 7. sajandist kohelnud naisi isiksustena ning andnud neile õigused, mida judeo-kristlik Lääs veel hiljuti eitas. Islami seaduse järgi ei ole ei pruudil ega tema perekonnal mingit kohustust peigmehele kingitust teha või kaasavara anda. Islami seaduse kohaselt ei ole tütar vaid tüütu kohustus. Naise staatust peetakse au sees, nii et ta ei pea võimalikke kosilasi kingitustega meelitama. Hoopis peigmees peab pruudile abiellumise puhul

30 Brundage, James A. 1987. *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe*. Chicago: University of Chicago Press, lk 88.

31 Brundage, James A. 1987. *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe*. Chicago: University of Chicago Press, lk 480.

32 Thompson, R. 1974. *Women in Stuart England and America*. London: Routledge & Kegan Paul, lk 162.

33 Murray, Mary. 1995. *The Law of the Father*. London: Routledge, lk 67.

34 Gage, Matilda J. 1893. *Woman, Church, and State*. New York: Truth Seeker Company, lk 143.

kingituse tegema. See kingitus on vaid pruudi isiklik vara – tema abikaasal ega perekonnal ei ole sellele mingit õigust. Osades tänapäeva islamiühiskondades on 100 000 dollarit teemantites päris tavaline pulmakingitus pruudile.³⁵ Pruut säilitab õiguse oma pulmakingitusele isegi siis, kui abikaasa peaks temast hiljem lahutama. Mehel ei ole mingit õigust isegi osale oma naise varast, välja arvatud juhul, kui naine talle midagi omast vabast tahtest annab.³⁶ Koraan on selle koha pealt väga selgesõnaline: „**Ja andke naistele (abiellumisel) lahkelt nende kingitused. Kui nad aga teile sellest midagi ise loovutavad, siis kasutage seda südamerahus ja kergelt** (st teades, et see on legaalne).“ (Koraan 4:4)

Naise vara ning teenistus on täielikult ta enda kontrolli all ja vaid ta enda isiklike vajaduste rahuldamiseks, kuna nii ta enda kui ka laste ülalpidamine on täielikult mehe kohustus.³⁷ Ükskõik kui rikas on naine, tal ei ole islami seaduse järgi mingit kohustust perekaastoitjaks olla, välja arvatud juhul, kui ta seda ise soovib. Naisel on õigus oma abikaasalt pärida ja abiellus naine säilitab islami seaduse järgi seaduse silmis oma isiku ja perekonnanime.³⁸ Üks USA kohtunik kommenteeris kord mosleminaiste õiguseid, öeldes: „Mosleminaise võib kasvõi kümme korda abielluda, kuid tema erinevad abikaasad ei mõjuta kuidagi tema individuaalsust. Ta on kui omaette planeet, muutumatu nimega isiksus seaduse silmis.“³⁹

35 Näiteks vaata Jeffrey Lang, „Struggling to Surrender“, lk 167.

36 Sabiq, Elsayyed. 1994. *Fiqh al Sunnah*. Cairo: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11. väljaanne, 2. köide, lk 218-229.

37 Abu Shuqqa, Abdel-Haleem. 1990. *Tabreer al Mar'aa fi Asr al Risala*. Kuwait: Dar al Qalam, lk 109-112.

38 Badawi, Leila. 1994. Islam. Jean Holm & John Bowkeri *Women in Religion*. London: Pinter Publishers, lk 102.

39 Siddiqi, Amir H. 1967. *Studies in Islamic History*. Karachi: Jamiyatul Falah Publications, 3. väljaanne, lk 138.

10. LAHUTUS

Kolm monoteistlikku religiooni on lahutuse suhtes eriarvamusel. Kristlus on lahutuse suhtes täiesti eitaval seisukohal. Uus Testament soosib ühemõtteliselt abielu lahutamatumust. Uue Testamendi järgi ütles Jeesus: „*Aga mina ütlen teile, et igaüks, kes oma naise enesest lahutab, muidu kui hooruse pärast, see teeb, et naisega abielu rikutaks, ja kes iganes lahutatud naisega abiellub, rikub abielu.*“ (Mt 5:32) See kompromissitu ideaal on kahjuks täiesti ebareaalne, kuna eeldab moraalset täiuslikkust, milleni inimühiskond kunagi jõudnud pole. Kui paar mõistab, et nende abielu pole enam võimalik päästa, ei aita lahutuse keeld neil kuidagi edasi elada. Sobimatute paaride abiellu jääma sundimine ei ole ei efektiivne ega mõistlik. Pole siis ime, et kristlik maailm on abielulahutuse keelu tühistanud.

Teisest küljest, judaism lubab lahutust isegi ilma erilise põhjusega. Vana Testament annab mehele õiguse oma naisest lahutada ka siis, kui põhjuseks on lihtsalt see, et midagi naises talle ei meeldi:

„Kui mees võtab naise ja abiellub temaga, aga naine ei leia enam armu ta silmis, sellepärast et ta on avastanud tema juures midagi ebameeldivat ja ta kirjutab temale lahutuskirja ning annab selle temale kätte ja saadab ta ära oma kojast, ja kui siis naine läheb ära ta kojast ja tuleb ning saab teise mehe naiseks, aga see teine mees vihkab teda samuti ja kirjutab temale lahutuskirja ning annab selle temale kätte ja saadab tema ära oma kojast, või kui see teine mees sureb, kes võttis tema enesele naiseks, siis tema esimene abielumees, kes tema ära saatis, ei või

teda tagasi võtta, et ta saaks tema naiseks, pärast seda kui ta on saanud roojaseks, sest see oleks jäleduseks Issanda ees!" (5Mo.24:1-4)

Ülalmainitu on judaismi õpetlaste seas põhjustanud tõsiseid debatte, kuna nad ei suuda jõuda üksmeelele „mitte armu leidma“, „ebameeldiv“ ja „vihkama“ tähenduse osas. Talmud on nende erimeelsused üles täheldanud: „*Shammai koolkond leiab, et mees ei tohiks oma naisest lahutada muidu, kui naine on seksuaalses mõttes lodevalt käitunud, samal ajal kui Hilleli koolkond leiab, et mees võib oma naisest lahutada isegi siis, kui naine on ta toidu ära rikkunud. Rabi Akiba ütleb, et mees võib oma naisest lahutada ka siis, kui leiab mõne teise naise ilusama olevat.*“ (Gittin 90a-b)

Uus Testament nõustub Shammai koolkonna arvamusega, samal ajal kui judaistlik lahutusseadus järgib Hilleli koolkonda ja rabi Akibat.⁴⁰ Kuna Hilleli koolkonna arvamus sai valdavaks, on saanud judaistliku seaduse muutmatuks traditsiooniks lubada mehel oma naisest ilma igasuguse põhjuseta lahutada.

Vana Testament mitte ainult ei anna mehele õigust oma „ebameeldivast“ naisest lahutada, vaid peab „halvast naisest“ lahutamist lausa kohustuslikuks: „*Halb naine toob kaasa alanduse, langetatud pilgud ja haavatud südame. Mees, kelle naine ei suuda teda õnnelikuks teha, on lõdva käe ja nõrga põlvega. Naine on patu alge ja me sureme kõik läbi tema. Ära jäta lekkivat anumat tilkuma ega luba halvval naisel öelda, mida ta tahab. Kui ta sinu ülemvõimuga ei nõustu, siis lahuta temast ja saada ta minema.*“ (Kg.25:25)⁴¹.

Talmudis on kirjas mitmed spetsiifilised teod, mille pärast mees on kohustatud oma naisest lahutama: „*Kui ta sõi tänaval, kui ta jõi ahnelt tänaval, kui ta imetas tänaval – kõigil neil juhtudel peab ta rabi Meiri käsu kohaselt oma mehest lahkuma.*“ (Git.89a).

40 Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 196.

41 Eestikeelses Piiblis puudub; tõlge inglise keelest.

Talmud on teinud kohustuslikuks lahutada ka viljatust naisest (kes pole kümne aasta jooksul last saanud): „*Meie rabid on õpetanud, et kui mees võttis naise ja elas temaga kümme aastat, kuid naine pole lapsi sünnitanud, siis peab mees temast lahutama.*“ (Yeb.64a).

Naistel pole judaistliku seaduse järgi lubatud lahutust algatada. Samas võivad nad nõuda lahutusõigust judaistliku kohtu ees, kui neil on selleks piisavalt tõsine põhjus, kuid neid põhjuseid pole eriti palju. Nende hulka kuuluvad näiteks: füüsilise defekti või nahahaigusega abikaasa; mees, kes ei täida oma abielukohustusi jne. Kohus saab naise lahutuse taotlust küll toetada, kuid ei saa abielu lahutada. Vaid mees saab abielu lahutada, andes oma naisele lahutuskirja. Kohus võib meest karistada, trahvida, vangi panna või isegi kogudusest välja heita, et teda sundida naisele lahutust andma. Kui aga mees on piisavalt kangekaelne, võib ta siiski lahutusest keelduda ja naise igaveseks enda külge siduda. Veelgi hullem – ta võib naisele mitte lahutust anda, kuid ta siiski hüljata, nii et naine ei ole abielus ega vallaline. Ise võib ta abielluda teise naiselega või isegi elada koos vallalise naiselega ja tollelt seaduslikke lapsi saada.

Hüljatud naine aga ei saa kellegi teisega abielluda, kuna seaduse silmis on ta ikka veel abielus. Ta ei saa ka ühegi teise mehega koos elada, kuna seda peetakse abielurikkumiseks ning sellest ühendusest sündinud lapsi kümne järgneva põlvkonna jooksul ebaseaduslikeks. Sellises situatsioonis naist nimetatakse *agunah*'ks (ketis naiseks).⁴² Tänapäeval on USA-s umbes 1000-1500 juuditari, kes on *agunah*'d, samal ajal kui Iisraelis võib neid olla isegi kuni 16 000. Mees võib oma naiselt religioosse lahutuse eest tuhandeid dollareid välja pressida.⁴³

42 Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press, lk 162-163.

43 The Toronto Star, 08.04.1995.

Islami lahtusseadus jääb kusagile kristluse ja judaismi oma vahele. Abielu on islamis püha ühendus, mida võib lõhkuda vaid teatud tingimustel. Enne lahutamist innustatakse paare kõikvõimalikke vahendeid kasutama, et abielu päästa. Kui aga muud võimalust ei ole, on lahutus lubatud. Lühidalt öeldes – islam lubab lahutust, kuid ei kiida seda heaks.

Vaadeldgem kõigepealt lahutuse lubatuse külge. Islam lubab mõlemal abielupoolel abielu lõpetada. Mehel on õigus *talaq*ile. Naisel aga on islami seaduse järgi õigus lahutusele, mida nimetatakse *khulaks*.⁴⁴ Kui mees oma naisest lahutab, ei ole tal õigust midagi oma pulmakingist ehk *mabrist* tagasi saada. Koraan on selles suhtes eriti range ja keelab meestel midagi tagasi võtta, ükskõik kui kalli kingituse nad siis ka ei teinud: „**Ja kui tahate ühe naise teise vastu vahetada** (st ühest lahutada ja teisega abielluda) **ja olete ühele neist** (st sellele, kellega abielus oldi) **andnud suure hulga** (*mabri*, kingitusi), **siis ärge võtke sellest midagi (tagasi). Kas võtaksite selle ebaõigluses ja selges patus?**“ (Koraan 4:20).

Kui aga naine soovib abielu lõpetada, võib ta *mabri* oma mehele tagasi anda. *Mabri* tagastamist peetakse kompensatsiooniks mehele, kes sooviks oma naisega edasi koos elada, kuid peab temast siiski loobuma. Koraanis on kirjas, et moslemimehed ei tohi oma naistelt midagi tagasi võtta, välja arvatud *mabr*, juhul kui naine soovib abielu lahutada: „... **Ja teil (st meestel) ei ole õigust tagasi võtta midagi, mis olete neile (st naistele) andnud, välja arvatud juhul, kui te mõlemad tunnete, et ei suuda jääda Jumala poolt seatud piiridesse. Kui aga kardate, et nad ei suuda pidada Jumala poolt määratud piire, siis pole neil (kahel) süüd selles osas, millega ta (st naine) oma vabaduse lunastab. Need on Jumala piirid ja ärge neid ületage! ...**“ (Koraan 2:229).

44 Sabiq, Elsayyed. 1994. *Fiqh al Sunnah*. Cairo: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11. väljaanne, 2. köide, lk 318-329. Vaata ka Muhammad al Ghazali, „Qadaya al Mar'a bin al Taqaleed al Rakida wal Wafida“, lk 178-180.

Bukhari on edastanud *hadiithi*, mille kohaselt üks naine tuli Prohvet Muhammedi juurde, et oma abielu lahutada. Ta ütles Prohvetile, et tal pole ei oma abikaasa iseloomu ega käitumise kohta midagi kaevata, kuid mees on talle lihtsalt nii vastumeelne, et ta ei ole enam suuteline temaga koos elama. Prohvet küsis temalt: „Kas annaksid talle ta aia (mille ta oli mahrina kinkinud) tagasi?“ Naine vastas: „Jah!“ Prohvet andis seejärel mehele käsu aed tagasi võtta ja abielu lahutada.

Mõnikord aga juhtub nii, et naine küll sooviks abielu jätkata, kuid tal on mõni väga suur põhjus, miks see tema jaoks võimalik ei ole, nagu näiteks mehepoolne julmus, hülgamine, abielukohustuste mittetäitmine jne. Sellisel juhul lahutab abielu islamikohus.⁴⁵

Lühidalt öeldes on islam mosleminaisele andnud erinevaid võimalusi: tal on võimalus oma abielu läbi *khula* lahutada lasta või islamikohtult lahutust paluda. Mosleminaine ei saa iialgi soovimatult oma hoolimatu mehe külge „ketti“ jääda. Just seetõttu pöördusid paljud islami ajaarvamise alguse ajal islamiühiskonnas elanud juuditariid lahutuskirja saamiseks islamikohtu poole.⁴⁶ Rabid pidasid neid lahutuskirju ebaseaduslikeks. Uue kombe lõpetamiseks hakkasid rabid naistele rohkem õigusi ja privileege lubama, et nad enam islamikohtutesse ei pöörduks. Samas, kristlikes riikides elavad juuditariid ei pöördunud kristlikke kohtutesse, kuna kristlik lahutusseadus ei pakkunud neile rohkem kaitset kui nende endi oma.⁴⁷

45 Sabiq, Elsayyed. 1994. *Fiqh al Sunnah*. Cairo: Darul Fatah lil'lam Al-Arabi, 11. väljaanne, 2. köide, lk 313-318.

46 Kuigi islamiriigis elavatel juutidel ja kristlastel on islami seaduse järgi õigus oma usu järgsetele kohtutele, seega juutide omavaheliste küsimuste lahendamiseks oleks võinud tegeleda judaistlik kohus. (Tõlk.)

47 Amram, David W. 1896. *The Jewish Law of Divorce According to Bible and Talmud*. Philadelphia, Edward Stern & CO, lk 125-126.

Vaadeldgem veidi lähemalt ka seda, kuidas islam lahutust taunib. Prohvet Muhammed ütles usklikele, et „*kõigist lubatud tegudest on lahutus Jumalale kõige vähem meelepärane.*“ (Abu Dawud)

Moslemist mees ei tohiks oma naisest lihtsalt seetõttu lahutada, et talle midagi ei meeldi. Koraan annab moslemitele käsu oma naiste vastu lahke olla, isegi kui neil nende vastu väga kuumi tundeid pole: „**Ja elage nendega lahkuses, sest kui te neid ei salli, siis võib-olla ei salli te midagi, millesse Jumal on pannud palju head.**“ (Koraan 4:19).

Ka Prohvet Muhammed on mehi sarnaselt õpetanud: „*Usklik mees ei tohi vihata usklikku naist. Kui talle ka üks asi naise juures ei meeldi, siis leiab ta kindlasti temast midagi muud meeldivat.*“ (Muslim)

Prohvet on ka rõhutanud: „*Parima usuga on need usklikud, kellel on parim iseloom ja neist parimad on need, kes on parimad oma naiste vastu.*“ (At-Tirmidhi)

Samas on islam väga praktiline usk ning seega tunnistab, et on olukordi, mil abielu lihtsalt ei püsi enam koos. Sellisel juhul ei ole lahkuse või enesedistsipliini soovimisest palju kasu. Mida siis abielu päästmiseks teha? Koraan annab sellele abielupoolele, kelle teine pool talle ühel või teisel viisil ülekohtu teeb, praktilist nõu. Mehele, kelle naise käitumine abielu ohtu seab, annab Koraan järgmised juhised: „**Mis puutub aga neisse (naistesse), kelle puhul kardate halba käitumist, siis (1) hoiatage neid, (2) hüljake nad voodis ning (3) lööge neid. Kuid kui nad sõna kuulavad (st jäätavad oma häbiväärse käitumise), ärge otsige nende vastu abinõud. Tõesti, Jumal on Kõgeim, Suurim. Ja kui kardate nende kahe vahel erimeelsust, (4) saatke vahendaja mehe perekonnast ja vahendaja naise perekonnast. Kui nad soovivad lepitust, siis Jumal lahendab selle nende vahel. Tõesti, Jumal on Teadja ja Kursis.**“ (Koraan 4:34-35).

Juhiseid tuleb järgida nende õiges järjekorras. S t, et kui naine käitub häbiväärselt, siis peab mees temaga kõigepealt asjast rääkima ja talle olukorda selgitama. Kui see on mõnda aega kestnud, kuid pole tulemusi andnud, peaks mees oma naise voodi hülgama ning naise sinna üksi jätma, et naine mõistaks, et mees pole tema käitumisega rahul. Kui ka see naisele ei mõju ning naine endiselt häbiväärselt käitub, on mehel õigus teda füüsiliselt karistada. Sama tuleks kindlasti märkida, et häbiväärselt käituva naise löömine ei saa kuidagi olla igapäevane asi ja „normaalne“ mehe käitumine oma naise suhtes. Seda võib kasutada vaid siis, kui eelnevad abinõud ei ole aitanud. Kui füüsiline karistus mõjub ja naine oma häbiväärse käitumise lõpetab, ei ole mehel õigus teda enam edasi karistada. Kui füüsiline karistus aga ei mõju, ei ole mehel samuti õigust naist enam edasi karistada, vaid tuleb minna järgmise etapi ehk perekondliku nõustamise juurde.

Prohvet Muhammed on moslemeid õpetanud, et neid abinõusid võib kasutada vaid äärmistel juhtudel, nagu näiteks hooramine. Isegi sellisel juhul peab karistus olema kerge⁴⁸ ja kui naine oma halva käitumise lõpetab, ei ole mehel õigus sellest enam juttugi teha: „*Kui naised on süüdi avalikus hooramises, võite nad üksi voodisse jätta ja neid kergelt karistada. Kui nad aga siis taas sõnakuulelikud on, ärge ärritage neid enam.*“ (At-Tirmidhi)

Prohvet on keelustanud igasuguse põhjuseta löömise. Mõned mosleminaised kaebasid talle, et nende mehed neid peksavad. Seda kuulnud, teatas Prohvet kategooriliselt:

48 Kui 4:34 ilmus ja Prohveti kaaslased temalt küsisid, mida löömise all mõeldud on, võttis Prohvet *siwaki*oksakese, äigas sellega endale kergelt vastu kätt ja ütles: „Vaata nii!“ Islami seaduse järgi on keelatud nii naist kui ka lapsi karistada löögiga, mille tagajärjel kondid purunevad või millest märk järele jääb. Ka on kategooriliselt keelatud lüüa näkku. Füüsilise karistuse otstarve on pigem n.ö koha kätte näitamine ja mõtlema panemine kui valu ja hirmu tekitamine. (Tõlk.)

„Need, kes nii teevad (st oma naisi peksavad), ei ole parimad teie hulgas!“ (Abu Dawud)⁴⁹

Prohvet on ka öelnud: „Parim teie hulgast on see, kes on parim oma pere vastu, ja mina olen teie hulgast parim oma pere vastu.“ (At-Tirmidhi)⁵⁰

Prohvet soovitas ühel naisel, nimega Fatima bint Qais, mitte ühe mehega abielluda, kuna tolle kohta oli teada, et ta peksis naisi. Fatima on edastanud: „Ma läksin Prohveti juurde ja ütlesin: „Abul Jahm ja Muawia on minu kätt palunud.“ Prohvet vastas nõuandeks: „Mis puutub Muawiasse, siis ta on väga vaene ja Abul Jahmi süüdistatakse naiste peksmises.““ (Muslim)

Talmud määrab distsipliini saavutamise ja hoidmise vahendiks naise peksmise.⁵¹ Mehele ei ole ette määratud ekstreemsed olukorrad, mille puhul võib naist peksta, nagu näiteks avalik hoormine. Tal on õigus oma naist peksta isegi sel lihtsal põhjusel, et naine keeldub kodutöö tegemisest. Samuti ei ole öeldud, et karistus peaks olema kerge. Mehel on õigus oma naise kangekaelsus murda näiteks piitsutamise või näljutamisega.⁵²

Naisele, kelle mehe halb käitumine abielu ohtu seab, on Koraan soovitanud järgmist: „**Ja kui naine kardab oma mehe poolt julmust või hülgamist, siis pole neil (kahel) süüd, kui nad jõuavad omavahel kokkuleppele ja kokkulepe on parim.**“ (Koraan 4:128)

49 Prohvet on ka öelnud: „Kuidas saate te neid päeval peksta nagu kaamelitäkke ja siis öösel nendesse minna?“

50 Ehk siis kõik peaksid võtma eeskjuju Prohvet Muhammedist. Prohveti kohta on teada, et ta ei ole iial ühtki oma naist löönud ega ühegi peale neist karjunud. (Tõlk.)

51 Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 219.

52 Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 156-157.

Naisel soovitatakse mehega (kas ise või pere vahendusel) kokkuleppele jõuda. Kindlasti tasub märkida, et Koraan ei soovita naisel halvasti käituva mehe puhul kasutada teist ja kolmandat meetodit (st voodis hülgamist ja löömist), sest kui mees juba nargunii halvasti käitub, võib naise taoline karistusmeetod ta endast välja viia ning naine kui reeglina füüsiliselt nõrgem pool võib selle tõttu veelgi enam kannatada. See omakorda aga viiks abielu veelgi kiiremini karidele. Mõned islamiõpetlased on seisukohal, et kohus võib naise eest neid meetodeid mehe peal rakendada, mis tähendab, et kohus teeb kõigepealt halvasti käituvale mehele noomituse, seejärel keelab talle ta naise voodi ja viimaks viib täide sümboolse füüsilise karistuse.⁵³

Kokkuvõtteks võib öelda, et islam pakub moslemitest abielupaaridele nõu abielu säilitamiseks. Kui üks abielupooltest ühel või teisel moel halva käitumisega abielu ohtu seab, soovib Koraan teisel poolel kasutada erinevaid meetodeid, et abielu parandada. Kui aga kõike on proovitud ja abielu siiski ei toimi, lubab islam abielupaaril rahulikult ja sõbralikult lahku minna, et mitte teineteisele enam liiga teha.

53 Abu Zahra, Muhammad. 1963. *Usbu al Fiqh al Islami*. Cairo: Majlis al A'la li Ri'ayat al Funun, lk 66.

11. EMAD

Vana Testament käsib mitmes kohas vanemaid hästi kohelda ja nendega arvestada ning mõistab hukka need, kes oma vanematele häbi teevad. Näiteks: „*Kes iganes neab oma isa ja ema, seda karistatagu surmaga: ta on neednud oma isa ja ema, ta peal on veresüü!*“ (3Mo.20:9) ja „*Tark poeg rõõmustab isa, aga alp inimene põlgab ema!*“ (Õp.15:20).

Kuigi isa austamist mainitakse mõnes kohas⁵⁴, siis ema üksi ei ole kusagil mainitud. Veelgi enam, mitte kusagil ei ole eriliselt rõhutatud lahket suhtumist emasse, et talle raseduse, sünnituse ja imetamisega seotud kannatuste tõttu tänu ja austust üles näidata. Emadel ei ole ka mingit õigust oma lastelt pärida, samas kui isadel on see õigus olemas.⁵⁵

Raske on Uuest Testamendist rääkida kui kirjutisest, mis innustaks ema austama. Lausa vastupidi – jääb mulje, et Uus Testament peab head suhtumist emadesse takistuseks teel Jumala juurde. Uues Testamendis on kirjas lausa selline lause, et on võimatu saada heaks kristlaseks, teenida välja au olla Jeesuse jünger, kui sa oma ema ei vihka. Jeesus olevat öelnud: „*Kui keegi tuleb minu juure ja ei vihka oma isa ja ema ja naist ja lapsi ja vendi ja õdesid ja veel pealegi oma elu, see ei või olla mu jünger.*“ (Lk.14:26).

54 Ingliskeelses originaaltekstis on tsiteeritud ingliskeelset Piiblit, kus Õp.13:1 kohal seisab: „A wise man heeds his father's instruction,“ samas kui eestikeelses Piiblis seisab sama värssi all: „Tark poeg armastab karistust.“ (Tõlk.)

55 Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 122.

Lisaks kujutab Uus Testament Jeesust kui kedagi, kes on oma ema suhtes ükskõikne või lausa austusetu. Näiteks, kui ema tuli teda otsima, samal ajal kui ta rahvale jutlust pidas, ei võtnud ta vaevaks isegi tema juurde minna: „*Siis tulid tema ema ja vennad ja seisid õues ja läkitasid tema juure teda kutsuma. Ja rahvas istus ta ümber ja temale üteldi: „Vaata, su ema ja su vennad õues otsivad sind!“ Ta vastas neile ning ütles: „Kes on mu ema või mu vennad?“ Ja ta vaatas enese ümber nende peale, kes istusid sõõris ta ümber, ning ütles: „Vaata, siin on mu ema ja mu vennad! Sest kes iganes teeb Jumala tahtmist, see on mu vend ja õde ja ema!“* (Mk.3:31-35)

Võib ju väita, et Jeesus tahtis oma kuulajaskonnale midagi olulist õpetada – et religioossed sidemed ei ole vähem olulised kui perekondlikud – kuid ta oleks võinud oma kuulajatele sama asja õpetada, ilma et oleks samas oma ema suhtes täielikku ükskõiksust üles näidanud. Sama austusetut suhtumist on kujutatud, kui Jeesus keeldus toetamast ühe kuulaja seisukohta, kes õnnistas ta ema rolli ta sünnitamisel ja imetamisel: „*Kui ta seda rääkis, sündis, et üks naine rahva seast tõstis oma häält ning ütles temale: „Õnnis on ihu, mis sind on kannud, ja rinnad, mida sina oled imenud!“ Aga tema ütles: „Jah, õnnsad on need, kes Jumala sõna kuulevad ja seda talle panevad!“*⁵⁶“ (Lk.11:27-28)

Kui juba Jeesuse Kristuse staatusega poeg kohtles Uue Testamendi sõnade kohaselt oma neitsi Maarja staatusega ema niivõrd ebaviisakalt, siis eeldatavalt kuidas peaks keskmine kristlasest poeg oma keskmist kristlasest ema kohtlema?

Islamis ei ole ema staatusega seotud aule, austusele ja lugupidamisele midagi võrdväärset. Koraan on määranud headuse vanemate suhtes olulisuselt teiseks, kohe Kõikvõimsa Jumala kummardamise järele: „**Sinu Isand on määranud, et te ei tohi kummardada kedagi peale Tema ning vanemate (*emade-isade*) vastu olge head: kui üks neist või mõlemad peaksid sinu kõrval vanaks saama, ära ütle neile halba sõna**

⁵⁶ Inglisekeelses versioonis: „Blessed rather are those who hear the word of God and obey it.“ (Tõlk.)

(isegi mitte „uf!“) ega kohtle neid karmilt, vaid pöördu nende poole vaid lahkete sõnadega. Ning halastusest langeta nende jaoks andlikkuse tiib ja ütles: „Mu Isand, halasta nende mõlema peale, sest nemad kasvatasid mind, kui olin väike.”“ (17:23–24)

Mitmetes teistes kohtades rõhutab Koraan eriliselt just ema rolli sünnitamisel ja imetamisel: „**Me oleme inimesele kohustuseks teinud (heatahtlikkuse) tema vanemate suhtes. Tema ema kandis teda, (kannatades tema tõttu) vaev vaeva järel, 2-aastaselt võõrutatakse ta rinnast. Ole nii Mulle kui oma vanematele tänulik. Minu juurde viib viimne tee.**“ (31:14)

Ema olulist rolli on väga mitmeti rõhutanud ka Prohvet Muhammed: „Kord tuli üks mees prohvet Muhammedi juurde ja ütles: „Jumala sõnumitooja, kes inimeste hulgast on kõige rohkem minu austust väärt?” Prohvet vastas: „*Sinu ema.*” Mees küsis: „Seejärel kes?” Prohvet vastas: „*Sinu ema.*” Mees küsis jälle: „Seejärel kes?” Prohvet vastas: „*Sinu ema.*” Mees küsis veel: „Seejärel kes?” Prohvet vastas: „*Siis sinu isa.*” (Al-Bukhari, Muslim)

Nende väheste islami ettekirjutuste hulgas, mida moslemid tänaseni põhimõttekindlalt järgivad, on emade hea kohtlemine. Austus, mida moslemitest pojad ja tütreid oma emade vastu üles näitavad, on märkimisväärne. Tohutult soojad suhted moslemitest emade ja nende laste vahel ja sügav austus, millega moslemimehed oma ema kohtlevad, hämmastavad reeglina lääne inimesi.⁵⁷

⁵⁷ Armstrong, Karen. 1986. *The Gospel According to Woman*. London: Elm Tree Books, lk 8.

12. NAISE PÄRAND

Üks suurimaid ja olulisimaid erinevusi Piibli ja Koraani seaduste vahel puudutab naise pärimisõigust. Piibli suhtumist kirjeldab väga tabavalt rabi Epstein: „Pidev ja katkematu traditsioon alates piibli aegadest ei anna pere naissoost liikmetele – naisele ja tütardele – mingeid õigusi perekonna varale. Veelgi primitiivsemas pärimisskeemis peeti pere naissoost liikmeid lausa osaks perekonna varast ja neil polnud rohkem seaduslikke õigusi kui orjadel. Moosese seaduse jõustumisel anti tütardele õigus pärida, kui meessoost järeltulijad puudusid, kuid lesknaist ei tunnistanud pärijaks isegi sellistel tingimustel.“⁵⁸ Miks peeti perekonna naissoost liikmeid osaks pere varast? Rabi Epstein vastab sellele nii: „Nad on omand – enne abiellumist kuuluvad nad isale, peale abiellumist abikaasale.“⁵⁹

Piibli pärandireegleid kirjeldatakse 4. Moosese raamatus 27:1-11. Naisel ei ole mingit õigust osalegi oma abikaasa varast, samal ajal kui mees on oma abikaasa esimene pärija, isegi enne poegi. Tütar saab pärida vaid juhul, kui meessoost pärijaid pole. Emal pärandiõigus puudub, samas kui isal on see olemas. Lesknaised ja tütreid pidid meessoost pärijate olemasolul ülalpidamise tagamiseks viimaste halastusele lootma jääma. Sellest tulenevalt olid lesknaised ja naissoost orvud juudi ühiskonna kõige vaesemad liikmed.

⁵⁸ Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 175.

⁵⁹ Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press, lk 121.

Kristlus on pikk aega judaismi jälgedes käinud. Nii religioosne kui ka ilmalik seadus takistasid pikka aega tütaridel nende vendadega isa pärandit jagamast. Lisaks ei olnud lesknaisel mingeid pärimisõigusi. Need ülekohtused seadused säilisid kuni 19. sajandi lõpuni.⁶⁰

Ka islamieelse aja araablase ühiskonnas oli pärimisõigus vaid meessoost järeltulijatel. Koraan mõistis taolise ebaõigluse hukka ning andis ka naissoost järeltulijatele õiguse pärida: „**Meestele on osa sellest, mis vanemad ja lähisugulased jätavad ja naistele on osa sellest, mis vanemad ja lähisugulased jätavad; olgu see vähe või palju, kohustuslik osa.**“ (Koraan 4:7)

Moslemitest emad, naised, tütreid ja õed said pärimisõiguse 13 sajandit enne seda, kui Euroopa üldse tunnistas, et naisel on selline õigus. Pärandi jagamine on islamis väga lai teema, millele on Koraanis ja sunnas pühendatud väga detailselt (näiteks Koraan 4:7, 11, 12, 176). Üldreegel näeb ette, et naissoost pärija saab poole sellest, mis meessoost pärija, välja arvatud vanemate puhul, kes saavad võrdse osa. Kui seda reeglit muude mehi ja naisi puudutavate reegliteta käsitleda, võib see ebaõiglane tunduda. Et selle seaduse taga peituvat tarkust mõista, tuleb arvestada sellega, et mehe majanduslikud kohustused ületavad väga suuresti naise omad. Islami seaduse kohaselt peab mees naisele abiellumisel tegema kingituse, mis jääb naise ainuomandisse ja millele abikaasal ega perekonnal pole mingit õigust. Samuti on nii laste kui ka naise ülalpidamine täielikult mehe kohustus, olgu ta naine kasvõi kordi rikkam kui ta ise.

Moslemist pruut seevastu ei ole kohustatud oma tulevasele mingeid kingitusi tegema. Tal ei ole majapidamises mingeid kulusid ja tema vara ning sissetulek on vaid tema isiklikuks tarbeks, välja arvatud juhul, kui ta ise otsustab seda pere hüvanguks kasutada.

⁶⁰ Gage, Matilda J. 1893. *Woman, Church, and State*. New York: Truth Seeker Company, lk 142.

Islam hindab väga perekonnaelu ja abielu. Tsölibaati ei peeta vooruseks. Seega on tõelises islamiühiskonnas pereelu normiks ja üksikud inimesed erandiks ning pea kõik abieluealised mehed ja naised on abielus. Meestel on islamiühiskonnas tunduvalt rohkem majanduslikku vastutust kui naistel ja seega on pärismissaaduse kohaselt mehed väikeses eeliseisus, samas kui naised saavad siiski oma osa – et ühiskonnas ei tekiks soolisi ja klassitülisid. Peale mosleminaise majanduslike õiguste ja kohustuste lihtsat võrdlemist leidis üks Briti mosleminaine, et islam ei ole naisi mitte ainult õiglaselt, vaid lausa heldelt kohelnud.⁶¹

61 Lemu, Aisha & Heeren, Fatima. 1978. *Woman in Islam*. London: Islamic Foundation, lk 23.

13. LESKNAISED

Kuna Vana Testamendi kohaselt ei ole lesknaistel olnud mingit kõigust oma pärandiosale, olid nad juudi kogukonna kõige nõrgemaks ja haavatavamaks osaks. Surnud abikaasa meessoost sugulastel, kes tema vara pärisid, oli kohustus ka tema lese eest hoolitseda, kuid ei olnud mingit viisi kindlustamiseks, et seda ka täideti. Seetõttu pidid lesed tihti vaid teiste armust elama. Vanas Iisraelis kuulusid lesknaised seega ühiskonna madalamatesse klassidesse ja lesestumist peeti seega suureks allakäiguks ja teotuseks (Js.54:4). Kuid lese viletsus oli suuremgi kui lihtsalt abikaasa varast ilmajäämine. Moosese esimese raamatu kohaselt pidi lastetu lesk abielluma oma kadunud kaasa vennaga, isegi kui too oli juba abielus, et vend võiks oma kadunud vennale järeltulija soetada ja nii venna nimi püsima jääks: „*Siis Juuda ütles Oonanile: „Heida oma venna naise juure, ole temale mehe eest ja soeta oma vennale sugu!*““ (1Mo.38:8)

Lesknaise nõusolekut selle abielu jaoks vaja ei olnud, kuna ta oli lihtsalt osa kadunud abikaasa varast, mille funktsioon oli kadunud abikaasale järeltulija kindlustamine. Seda Piibli seadust praktiseeritakse Iisraelis ka tänapäeval.⁶² Lastetu lese pärib tema kadunud abikaasa vend. Kui vend on abiellumiseks liiga noor, peab naine ootama, kuni ta täisealiseks saab. Kui kadunud abikaasa vend keeldub temaga abiellumast, saab ta vabaks ning tal on lubatud mõne teise mehega abielluda. Ei ole sugugi ebatavaline, et Iisraelis

⁶² Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster, lk 45-46.

kadunud abikaasade vennad lesknaistelt nende vabaduse eest raha välja pressivad.

Ka araablaste hulgas olid enne islamit taolised traditsioonid levinud. Lesknaist peeti osaks ta kadunud abikaasa varast, mille pärisid ta meessoost pärijad. Tihti pandi abikaasa kaotanud naine mehele oma kadunud abikaasa vanimale pojale abikaasa varasemast abielust. Koraan keelas selle häbitu ja alandava tava väga rangelt ära: „**Ja ärge abielluge naistega, kellega on abielus olnud teie isad, välja arvatud, mis on juba olnud. Tõesti, see oli kõlblusetus ja vastik ja paheline tee.**“ (4:22)

Piibli seaduse kohaselt peeti leski ja lahutatud naisi niivõrd alamateks, et ülempreestril ei olnud õigust nendega abielluda: „*Ta (st ülempreester) võtku naine selle neitsipõlves: ta ei tohi võtta leske ega hüljatut ega teotatud ega hoora, vaid ta võtku naiseks üks neitsi oma suguseltsist.*“ (3Mo.21:13-14)

Tänapäeva Iisraelis on Koheni kasti (templiaegade ülempreestrite) järeltulijatel keelatud abielluda lahutatud või lesestunud naiste või prostituutidega.⁶³ Juudi seaduse järgi on naisel, kes on kolm korda leseks jäänud ja kelle abikaasad on loomulikku surma surnud, keelatud uuesti abielluda, sest teda peetakse „saatuslikuks“. ⁶⁴ Koraan seevastu ei tunnista ei kastisüsteemi ega saatuslikke inimesi. Le-sestunud ja lahutatud naistel on õigus abielluda, kellega nad soovivad.

Koraani kohaselt ei jäta lesestumine ega lahutamine naisele mingit häbimärki: „**Ja kui te lahutate naistest ja nad on ära oodanud oma aja, siis kas hoidke neid vastuvõetavatel tingimustel tagasi**

63 Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster, lk 47.

64 Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster, lk 49.

või laske nad vastuvõetavatel tingimustel vabaks. Ja ärge hoidke neid kinni, plaanides halba, patustamiseks (nende vastu). Ja kes seda teeb, on kindlasti endale liiga teinud. Ja ärge võtke Jumala värsse naljana.“ (2:231)

„Ja need, kes teie hulgast surevad ja jätavad maha naised, nad (naised) oodaku neli kuud ja kümme päeva. Ja kui nad on oma aja täitnud, siis pole teil süüd selles osas, mis nad endiga vastuvõetaval viisil peale hakkavad. Ja Jumal on Teadlik sellest, mis te teete.“ (2:234)

„Ja need teie hulgast, keda surm võtab ja kellest naised maha jäävad, nende naistele on pärandiosa ja aasta ülalpidamist ilma väljaviskamiseta. Kui nad aga (omal vabal tahtel) lahkuvad, siis pole teil süüd selles osas, mis nad endiga vastuvõetaval viisil peale hakkavad. Ja Jumal on Võimas ja Tark.“ (2:240)

14. POLÜGAAMIA

Võtkem nüüd luubi alla selline oluline küsimus nagu polügaamia. Polügaamia on väga vana tava, mida praktiseeritakse paljudes inimühiskondades. Piibel ei ole polügaamiat keelustanud; otse vastupidi – nii Vanast Testamendist kui ka rabide kirjandusest leiab hulgaliselt tunnistusi polügaamia legaalsusest. Kuningas Saalomonil olevat olnud 700 naist ja 300 konkubiini (1Ku.11:3). Ka kuningas Taavetil olevat olnud palju naisi ja konkubiine (2Sa.5:13). Vana Testament vihjab ka sellele, kuidas mehe vara tema erinevatelt naistelt saadud poegade vahel jagada (5Mo.22:7). Ainus polügaamiaga seotud piirang on keeld olla samal ajal abielus kahe õega (3Mo.18:18). Talmud soovitab korruga maksimaalselt nelja naist.⁶⁵ Euroopa juudid jätkasid polügaamia praktiseerimist kuni 16. sajandini, samal ajal kui oriendi juudid praktiseerisid regulaarselt polügaamiat kuni taasloodud Iisraeli jõudmiseni, kus tsiiviilseaduse järgi polügaamia on keelatud. Samas aga lubab seda religioosne seadus ja kuna sellistel juhtudel on religioosne seadus ilmalikust seadusest üle, on see lubatud.⁶⁶

Kuidas on lood aga Uue Testamendiga? Isa Eugene Hillmann on oma igati läbinägelikus raamatus „Polygamy Reconsidered“ kirjutanud: „Mitte kusagil Uues Testamendis ei ole konkreetset käsku, et abielu peaks olema monogaamne, või konkreetset polü-

⁶⁵ Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J.: Scarecrow Press, lk 144-148.

⁶⁶ Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster, lk 44-45.

gaamia keeldu.⁶⁷ Veelgi enam, Jeesus ei ole kunagi polügaamia vastu jutlustanud, kuigi juudid seda toleaegses ühiskonnas praktiseerisid. Isa Hillman rõhutab, et Rooma kirik keelustas polügaamia vaid seetõttu, et kristlikku abieluseadust kooskõlla viia Kreeka-Rooma kultuuriga, mis nõudis vaid ühte legaalset naist, samas tolereerides nii armukesi kui ka prostitutsiooni. Ta tsiteerib Hippo Augustinust: „Aga nüüd, meie ajal ja hoides kinni Rooma traditsioonidest, ei ole enam lubatud teist naist võtta.“⁶⁸

Aafrika kirikud ja kristlased tuletavad tihti oma Euroopa vendadele meelde, et kiriku polügaamia-keeld on vaid kultuuritraditsioon ja mitte kristlik seadus.

Ka Koraan lubab polügaamiat, kuid mitte ilma piiranguteta: „Ja kui te kardate, et ei suuda orbudega õiglaselt käituda, siis abielluge oma valitud naistega - kahe, kolme või neljaga; kuid kui kardate, et ei suuda (nendega) õiglaselt käituda, siis vaid ühega ...“ (4:3)

Koraan, vastupidiselt Piiblile, on limiteerinud maksimaalse naiste arvu neljale ja seadnud rangeks tingimuseks, et neid kõiki tuleb võrdselt ja õiglaselt kohelda. Koraan ei õhuta usklikke polügaamiat praktiseerima ega maini ka, nagu oleks polügaamia abielu ideaal, vaid lihtsalt tolereerib ja lubab polügaamiat, seades sellele tingimused. Miks on polügaamia lubatud? Vastus on väga lihtne: on aegu ja kohti, kus sotsiaalsed ja moraalsed põhjused muudavad polügaamia lausa kohustuslikuks. Polügaamia on islamis tihedalt seotud ühiskondliku vastutusega orbude ja leskede heaolu eest. Islam on universaalne usk, mis sobib kõigisse aegadesse ja kohtadesse ja seega peab ka islami seadus igasuguste olukordadega sobima.

67 Hillman, Eugene. 1975. *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches*. New York: Orbis Books, lk 140.

68 Hillman, Eugene. 1975. *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches*. New York: Orbis Books, lk 17.

Enamikes ühiskondades on naised rohkem kui mehi. USAs näiteks on ligi 8 miljonit naist rohkem kui mehi. Guineas on 100 mehe kohta 122 naist. Tansaania on 95,1 mehe kohta 100 naist.⁶⁹ Mida peaks ühiskond taolise tasakaalust väljas sugudevahelise suhtarvu puhul tegema? Loomulikult on olemas erinevaid lahendusi: võidakse pakkuda tsölibaati, vastsündinud tüdrukute tapmist (mida, muide, teatud ühiskondades tänapäevalgi tehakse!!!), või ühiskond peaks tunnustama igasuguseid erinevaid seksuaaleelistusi – prostitutsioon, abieluväline seks, homoseksuaalsus jne. Teistes ühiskondades, nagu näiteks enamik Aafrika tänapäeva ühiskondi, on kõige auväärsemaks lahenduseks lubada polügaamseid abielusid. Lääne ühiskonnas ei suudeta tihti mõista, et teistest kultuurikeskkondadest naised ei pruugi pidada polügaamiat millekski naise jaoks alandavaks. Näiteks paljud noored Aafrika tütarlapsed, olgu siis tegemist moslemite, kristlaste või mõne muu usundi esindajatega, eelistavad abielluda mehega, kes on juba abielus ja end hea ning vastutustundliku mehe ja isana tõestanud. Paljud aafriklannad innustavad oma meest teist naist võtma, et nad ei peaks end üksikuna tundma.⁷⁰ Nigeeria suuruselt teises linnas üle 6000 15-69 aasta vanuse naise hulgas läbi viidud uurimus näitas, et 60% neist naistest rõõmustaks, kui nende mees teise naise võtaks. Vaid 23% väljendasid teise naise idee suhtes vastueelsust.

Keenias läbi viidud uurimuse kohaselt nägi 76% naistest polügaamiat positiivsena. Keenia maapiirkondades läbi viidud uurimus näitas, et 25 naist 27st pidas polügaamiat monogaamiast paremaks. Need naised leidsid, et polügaamia võib olla igati õnnestunud ja kasulik, kui kaas-naised üksteisega koostööd teevad ja hästi läbi

69 Hillman, Eugene. 1975. *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches*. New York: Orbis Books, lk 88-93.

70 Hillman, Eugene. 1975. *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches*. New York: Orbis Books, lk 92-97.

saavad.⁷¹ Polügaamia on Aafrika ühiskondades niivõrd austusväärne institutsioon, et isegi osa protestantistlike kirikuid muutub selle suhtes hulga tolerantsemaks. Keenia anglikaani kiriku piiskop teatas: „Kuigi monogaamia võib olla ideaalne abikaasadevahelise armastuse väljendamiseks, võiks kirik siiski arvestada sellega, et teatud kultuurides on polüüünia sotsiaalselt vastuvõetav ja usk, et polüüünia ei ole kristlusele omane, ei pea paika.“⁷²

Peale sügavuti Aafrika polügaamia uurimist jõudis anglikaani kiriku vaimulik David Gitari järeldusele, et õigel viisil praktiseeritud polügaamia on rohkem kristlik kui lahutuste ja uuesti abiellumiste jada, millest jäävad järele hüljatud naised ja lapsed.⁷³ Mul isiklikult on au tunda mitmeid kõrgelt haritud aafriklannasid, kes, hoolimata sellest, et nad on aastaid Läänes elanud, suhtuvad polügaamiasse siiski igati positiivselt. Üks neist, kes elab USAs, toetab igati oma abikaasat, et too teise naisega abielluks, kes tal aitaks lapsi kasvatada.

Tasakaalust väljas sugudevahelisest suhtarvust saab tõeliselt suur probleem just sõja ajal. Ameerika indiaanlaste hõimudes oli naiste suur osakaal alati peale sõda suureks probleemiks. Kuigi naistel oli neis hõimudes suhteliselt kõrge staatus, aktsepteerisid nad polügaamiat kui parimat võimalikku kaitset siivutu käitumise eest. Euroopa asunikud mõistsid aga selle aruka lahenduse ilma pikemalt järele mõtlemata hukka, nimetades indiaanlasi „metslasteks“.⁷⁴

Peale II maailmasõda oli Saksamaal 7 300 000 naist rohkem kui mehi (3 300 000 neist olid lesed). 100 20-30-aastase mehe kohta

71 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 108-109.

72 The Weekly Review, 01.08.1987.

73 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 126.

74 D'Emilio, John & Freedman, Estelle B. 1988. *Intimate Matters: A History of Sexuality in America*. New York: Harper & Row Publishers, lk 87.

oli 167 samast vanusegrupist naist.⁷⁵ Paljud neist naistest ei vajanud neil keerukatel aegadel mitte vaid kaaslast, vaid ka pere toitjat. Võiduka liitlaste armee sõdurid kasutasid nende naiste haavatavust ära. Paljudel noortel naistel ja leskedel olid okupeeriva armee sõduritega ebaseaduslikud suhted. Ameerika ja Briti sõdurid maksid oma mõnude eest sigarettides, šokolaadis ja leivas. Lapsed olid nende võõraste toodud kingitustest vaimustuses. Kui üks 10-aastane poiss teistele lastele osaks saanud kingitustest kuulis, soovis ta kogu südamest, et ka tema emal võiks üks selline „inglane“ olla, et too ei peaks enam nälga kannatama.⁷⁶

Peaksime siinkohal oma südametunnistusel küsima: mis on naisele alandav? Olla kõigi ees avalikult, seaduslikult ja austatult teine naine, nagu indiaanlaste puhul, või põhimõtteliselt prostituut, nagu „tsiviliseeritud“ liitlaste puhul? Ehk siis mis on naistele alandav, kas Koraani täpselt määratletud polügaamia või roomlaste kultuuril baseeruv kristlik monogaamia?

Tänapäeval on maailmas rohkem massihävitusrelvi kui iialgi varem ja Euroopa kirikud peavad võib-olla varem või hiljem polügaamia kui ainsa lahendusega leppima. Isa Hillman on selle üle juba mõtisklenud: „On täiesti mõeldav, et need genotsiidirelvad (aatomi-, bioloogiline ja keemiarelv) võivad tekitada sugude vahel nii drastilise tasakaalutuse, et mitmikabelud muutuvad ellujäämisel oluliseks vahendiks ... Vastupidiselt eelnevale traditsioonile ja seadusele hakkab meie loomus ja moraal polügaamiat pooldama. Taolises olukorras leiavad teoloogid ja kirikujuhid üsna kiirelt kaalukad põhjused ja piiblitekstid, et uut abieluviisi õigustada.“⁷⁷

Täna on polügaamia mõistlikuks lahenduseks paljudele

75 Frevert, Ute. 1988. *Women in German History: from Bourgeois Emancipation to Sexual Liberation*. New York: Bert Publishers, lk 263-264.

76 Frevert, Ute. 1988. *Women in German History: from Bourgeois Emancipation to Sexual Liberation*. New York: Bert Publishers, lk 257-258.

77 Hillman, Eugene. 1975. *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches*. New York: Orbis Books, lk 12.

modernse ühiskonna probleemidele. Ühiskondlik vastutus, mida islam polügaamia lubamisega seoses rõhutab, on tänapäeva lääne ühiskonnas tihti rohkem nähtav kui Aafrika ühiskondades. Näiteks tänapäeva USAs on mustanahaliste hulgas tõsine meestepuudus. Üks kahekümnest mustanahalisest noormehest sureb enne 21-aastaseks saamist. 20–35-aastaste hulgas on peamiseks surma põhjuseks mõrv.⁷⁸ Lisaks sellele on paljud noored mustanahalised mehed töötud, istuvad vangis või on uimastisõltlased.⁷⁹ Sellest tulenevalt ei ole üks neljast mustanahalisest naisest 40-aastaseks saamisel kunagi abielus olnud. Võrdluseks võib tuua, et valgete naiste hulgas on sama suhtarv üks kümnest.⁸⁰

Lisaks saavad paljudest noortest mustanahalistest naistest juba enne 20-aastaseks saamist üksikemad, kes vajavad hädasti pere toitjat. Nende traagiliste asjaolude tulemuseks on, et aina suurenev arv mustanahalisi naisi on suhetes, mida võiks nimetada „mehe jagamiseks“⁸¹; ehk teisisõnu, paljud õnnetud mustanahalised naised on suhetes abielus mehega. Seaduslikud naised ei ole reeglina kursis, et keegi teine naine nendega meest „jagab“. Mõned Ameerika mustanahaliste kriisi jälgijad on soovitanud lahendusena konsensuse alusel polügaamia ajutist lubamist, kuni Ameerika ühiskonnas laialdasemalt probleemi lahendavaid reforme sisse ei viida.⁸²

Konsensuse alusel polügaamia all on mõeldud polügaamia viisi, mida kogukond võib lubada, millest kõik sellega seotud osapooled

78 Hare, Nathan & Hare, Julie. 1989. *Crisis in Black Sexual Politics*. San Francisco: Black Think Tank, lk 25.

79 Hare, Nathan & Hare, Julie. 1989. *Crisis in Black Sexual Politics*. San Francisco: Black Think Tank, lk 26.

80 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 94.

81 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 95.

82 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 95.

on teadlikud ja millega nõustuvad; vastandina tavapärasele salajasele „mehe jagamisele“, mis on alandav nii seaduslikule naisele, armukesele kui ka ühiskonnale tervikuna. „Mehe jagamise“ probleemi arutati Philadelphias asuvas Temple'i Ülikoolis 27. jaanuaril 1993. aastal peetud arutelul.⁸³ Osa sõnavõtjaid soovitas polügaamiat kui üht võimalikku lahendust kriisile. Nad väitsid ka, et polügaamia ei tohiks ühiskonnas, mis tolereerib nii prostitutsiooni kui ka armukeste pidamist, seadusega keelatud olla. Kui üks naine publiku hulgast kommenteeris, et mustanahalised ameeriklased peaksid õppima aafriklastelt, kelle hulgas polügaamiat väga vastutustundlikult praktiseeritakse, sai talle osaks väga entusiastlik aplaus.

Ameerika Rooma katoliku päritolu antropoloog Philip Kilbride pakub oma provokatiivses raamatus „Plural marriage for your time“ Ameerika ühiskonna laialdaste probleemide lahenduseks polügaamiat. Ta kinnitab, et mitmikabielu on paljudel juhtudel lahutusele heaks alternatiiviks, mis mõjub lastele tunduvalt vähem laastavalt. Ta väidab, et paljude lahutuste põhjuseks Ameerikas on abieluvälised suhted. Kilbride'i sõnul on abieluvälise suhte lahendina teine naine lastele palju parem kui lahutus: „Laste huvisid silmas pidades on perekonna suurenemine tervitatavam kui lahkumine ja perekonna lagunemine.“ Ta kinnitab ka, et lisaks lahutajatele on ka teisi ühiskonnagruppe, kes polügaamia lubamisest kasu saaksid, nagu näiteks vanemaealised naised, kellevanuseid mehi on tunduvalt vähem, ja mustanahalised ameeriklased, kes on „mehe jagamise“ suhetes.⁸⁴

Californias asuvas Berkeley Ülikoolis viis kohalik üliõpilaste ajaleht 1987. aastal läbi küsitluse, milles uuriti, kui paljud üliõpilastest oleksid nõus seadusemuudatusega, mille kohaselt meestel oleks õigus abielluda rohkem kui ühe naisega, kuna Californias

83 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 95-99.

84 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 118.

on abieluealisi mehi tunduvalt vähem kui naisi. Peaaegu kõik üliõpilased vastasid nõustuvalt. Üks naissoost üliõpilane vastas isegi, et polügaamne abielu täidaks tema emotsionaalseid ja füüsilisi vajadusi paremini, andes talle samal ajal rohkem vabadust kui monogaamne abielu.⁸⁵ Sama argumenti kasutavad ka need fundamentalistlikud mormooninaised, kes veel siiani USAs mitmikabielus elavad. Nad usuvad, et polügaamia on täiuslik viis, kuidas naine saab keskenduda nii karjäärile kui ka lastele, sest kaas-naised saavad laste eest hoolitsemisel üksteisele abiks olla.⁸⁶

Kindlasti tuleks lisada, et islami seaduse järgi peavad kõik osapooled polügaamiaga nõus olema. Keegi ei saa sundida naist juba abielus mehega abielluma, samas kui esimesel naisel on õigus abielulepingusse seada tingimus, et mees temaga abiellus olles teist naist ei võta.⁸⁷ Piibli seaduse järgi võib polügaamia aga lausa kohustuslik olla. Lastetu lesknaine näiteks peab abielluma oma surnud mehe vennaga, isegi kui too on juba abielus ja isegi kui naine seda ei taha (1Mo.38:8-10) ja sellest abielust sündinud esimene poeg jääb surnud abikaasa pärijaks.

Tänapäeva islamiühiskondades on suhteliselt vähe polügaamseid abielusid, kuna meeste ja naiste arvuline erinevus ei ole väga suur. Võime julgelt väita, et islamimaailmas on vähem polügaamseid abielusid kui lääne ühiskonnas abieluväliseid suhteid; teisisõnu on mehed tänapäeva islamimaailmas palju monogaamsemad kui lääne ühiskonnas.

Tuntud kristlik jutlustaja Billy Graham on selle kohta öelnud: „Kristlus ei või endale polügaamia koha pealt kompromissi lubada. Kui tänapäeva kristlus ei saa seda teha, on see kristluse enda kah-

85 Lang, Jeffrey. 1994. *Struggling to Surrender*. Beltsville, MD: Amana Publications, lk 172.

86 Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey, lk 72-73.

87 Sabiq, Elsayyed. 1994. *Fiqh al Sunnah*. Cairo: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11. väljaanne, 2. köide, lk 187-188.

juks. Islam võimaldab sotsiaalsete probleemide lahendamiseks polügaamiat ja laseb inimloomusel end vabamalt tunda, kuid seda ainult rangelt defineeritud seaduseraamistikus. Kristlikud riigid on oma monogaamsuse suhtes väga demonstratiivsed, samas ise polügaamset elu elades. Kõik teavad, mis osa armukesed lääne ühiskonnas mängivad. Islam on täiesti aus religioon, lubades mehel võtta ka teine naine, kui ta peab seda tegema, kuid samas keelates rangelt igasugused põrandaalused armusuhted, et ühiskonna moraali hoida.⁸⁸

Huvitav on märkida, et paljud nii mitte-islami- kui ka islamiriigid on tänapäeval polügaamia keelustanud. Teise naise võtmine, isegi esimese nõusolekul, on seadusevastane. Samas naise petmine, ilma et too asjast midagi teaks või veel vähem heaks kiidaks, ei ole seaduse järgi kuidagi karistatav. Milline tarkus võiks peituda taolise vasturääkivuse taga? Kas seaduse mõte on tõesti petmise õhutamine ja aususe karistamine? See on meie „tsiviliseeritud“ ühiskonna üks seletamatuid paradokse.

88 Doi, Abdul Rahman. 1994. *Woman in Shari'ah*. London: Ta-Ha Publishers, lk 76.

15. NAISE KATMINE

Läänemaailm peab suurimaks naise ahistamise ja orjastamise sümboliks islamis hidžaabi. Kas on ikka tõi, et see on islami leiutus ja et judeo-kristlikus traditsioonis sellist asja pole?

Rabi Dr. Menachem M. Brayer kirjutab oma raamatus „The Jewish Woman in Rabbinic Literature”, et juudi naised pidid enne välja minemist oma pea, isegi näo kinni katma, nii et ainult üks silm nähtavale jäi⁸⁹. Dr. Brayer tõi välja ka mõnede kuulsate rabide ütlemised, nagu:

„Israeli tütardele ei ole kohane väljas käia ilma päid katmata,” ja „Olgu neetud mees, kes lubab oma naise juukseid näha ... naine, kes näitab enda ilustamise eesmärgil oma juukseid, toob vaesuse majja.”

Nende seadus keelab õnnistamise ja palvetamise, kui ruumis viibib peakatteta abielus naine, sest katmata juustega naine oleks justkui „alasti”.⁹⁰

Dr. Brayer mainib ka: *„Tanaki ajastul peeti juudi naise katmata juukseid avalikuks solvanguks tema tagasihoidlikkusele. Katmata pea kuriteo eest võis teda trahvida 400 zuzimiga.”* Dr. Brayer seletab ka, et naise peakatet ei ole alati peetud tagasihoidlikkuse sümboliks. Mõnikord peeti juuste katmist pigem luksuse ja silmapaistvuse sümboliks, mida kandsid kõrgemast seisusest naised, et oma vää-

⁸⁹ Brayer, Menachem M. „The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective” (Hoboken, N.J: Ktav Publishing House, 1986) lk 239.

⁹⁰ Menachem M. Brayer. 1986. *The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective*. Hoboken, N.J: Ktav Publishing House, lk 316-317.

rikust esile tuua. Samas näitas juuste katmine ka, et naine oli kättesaamatu ja oma abikaasa pühitsetud omand.⁹¹

Kaetud juuksed olid märk naise eneseaustusest ja sotsiaalsest staatusest. Madalast klassist naised katsid tihtipeale oma pead, et jätta kõrgema klassi naise muljet. Kuna kaetud juuksed oli vanas juudi ühiskonnas kõrgklassi märgiks, oli elukutselistel prostituutidel oma pea katmine keelatud. Samas kandsid prostituudid tihti spetsiaalset peakatet, et natukenegi austusväärsemad välja näha.⁹² Juudi naised kandsid Euroopas peakatteid kuni 19. sajandini, mil nende elustiil viimaks ümbritseva ilmaliku kultuuriga rohkem segunes. Euroopalik elustiil ja surve sundis juuditare välja minema paljapäi ja paljud naised avastasid, et parukas on üks viis, kuidas oma pead katta. Tänapäeva usklikud juuditarid enam oma pead ei kata, välja arvatud sünagoogis.⁹³ Mõnedes sektides kantakse parukat ka tänapäeval.⁹⁴

Kuidas aga on lugu kristlike traditsioonidega? Kõigile on teada, et nunnad kannavad peakatet juba sadu aastaid, aga see ei ole veel kõik. Paulus tegi Uues Testamendis peakatte kohta mõned väga huvitavad tähelepanekud:

„Aga ma tahan, et te teaksite, et Kristus on iga mehe pea ja et mees on naise pea ja Jumal on Kristuse pea. Iga mees, kes palvetab või prohvetlikult räägib kaetud peaga, häbistab oma pead. Aga iga naine, kes palvetab või prohvetlikult räägib katmata peaga, häbistab oma pead, sest see on otse sama, kui oleks tema pea paljaks aetud. Sest kui naine ei kata oma pead, siis lõigaku ta ka juuksed maha. Aga et naisel on

91 Menachem M. Brayer. 1986. *The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective*. Hoboken, N.J: Ktav Publishing House, lk 139.

92 Schneider, Susan W. 1984. *Jewish and Female*. New York: Simon & Schuster, lk 237.

93 Schneider, Susan W. 1984. *Jewish and Female*. New York: Simon & Schuster, lk 238-239.

94 Wright, Alexandra. *Judaism*. Holm & Bowker, lk 128-129.

häbiks juukseid lõigata või pead paljaks ajada, siis ta katku oma pea. Mehel ei ole tarvis oma pead katta, sest tema on Jumala kuju ja aupaiste, naine aga on mehe aupaiste. Sest mees ei ole naisest, vaid naine on mehest. Meest ei loodud ka mitte naise pärast, vaid naine loodi mehe pärast. Sellepärast peab naisel olema pea peal meelevaldatunnus inglite pärast.“ (1 Ko. 11:3-10)

Pauluse põhjendus naise pea katmiseks on, et peakate esindab mehe – kes on „Jumala kuju ja aupaiste“ – autoriteeti naise üle, kes on loodud mehest ja mehe jaoks. Tertullianus kirjutab oma kuulsas traktaadis „Neitsite looritamises“⁹⁵: „Noored naised, te kannate oma loore väljas tänavatel, seega peaksite neid kandma ka kirikus; te kannate neid võõraste keskel, seega peaksite neid kandma ka vendade keskel ...“ Katoliku kiriku kaanonile vastavate seaduste seas on ka tänapäeval seadus, mis nõuab, et naised kirikus oma pea kinni kataksid.⁹⁶ Osades kristlikes sektides, nagu näiteks amišite ja mennoniitide hulgas, katavad naised kuni tänaseni veel oma pead. Selle põhjuseks on, nagu kirikuisad seda seletavad, et „peakate on naise mehele ja Jumalale allumise sümbol“, mis järgib sama loogikat kui Paulus Uues Testamendis.⁹⁷

Kui vaadata kõiki neid tõendeid, mis ülalpool kirja said pandud, on selgelt näha, et islam ei leiutanud naiste peade katmist. Samas aga islam toetab seda. Koraan innustab usklikke mehi ja naisi oma pilke langetama ja tagasihoidlikud olema ning usklikke naisi oma pead, kaela ja rinda katma: **„Ütle usklikele meestele, et nad langetaksid oma pilgud (ja ei vaataks keelatud asju) ja hoiaksid oma privaatseid kehaosi (nt suguahtist väljaspool abielu). Nii on nendele puhtam. Tõepoolest, Jumal on Kõiketeadja selles, mida nad**

95 „De virginibus velandis“ (Tõlk.)

96 Henning, Clara M. 1974. Cannon Law and the Battle of the Sexes. Rosemary R. Ruether. *Religion and Sexism: Images of Woman in the Jewish and Christian Traditions*. New York: Simon & Schuster, lk 272.

97 Kraybill, Donald B. 1989. *The Riddle of the Amish Culture*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, lk 56.

teevad. Ja ütle usklikele naistele, et nad langetaksid oma pilgud ja hoiaksid oma privaatseid kehaosi, et nad ei näitaks oma ilu (*nii loomulikku ilu kui ka ehteid*), välja arvatud, mis sellest on ilmne (*mis on vajalik – nt silmad, et näha teed*) ning et nad tõmbaksid oma *khimaarid* üle oma kaelaava (dekoltee) ja ei näitaks oma ilu, välja arvatud oma abikaasadele või oma isadele või oma abikaasade isadele või oma poegadele või oma mehe poegadele või oma vendadele või oma vennapoegadele või oma õepoegadele või naistele või orjataridele või teenritele, kes on seksuaalihast vabad (*vanad, haiged, varem ka kastreeritud*) või väikestele lastele, kel pole veel naiste seksuaalsusest aimu, ja et nad ei hargitaks oma jalgu, et mitte tõmmata tähelepanu oma varjatud ilule. Oo usklikud, pöörduge kõik koos patukahetsuses Jumala poole, et teid võiks saata edu.” (Koraan 24:30,31)

Koraan on väga selgesõnaline, et naise katmine on nõutud ja vajalik tagasihoidlikkuse pärast. Miks aga on tagasihoidlikkus tähtis? Koraan on ka selles osas väga selgesõnaline:

„Oo prohvet, ütle oma naistele ja tütardele ja usklike naistele, et nad tõmbaksid oma *žilbaabid* enda ümber. On parem, et neid tuntakse (austusväärsete naistena) ja ei tülitata. Ja Jumal on Andestav, Halastavaim.” (Koraan 33:59)

Tagasihoidlikkuse mõte on kaitsta naisi pideva kriitika eest või siis lihtsamalt öeldes – tagasihoidlikkus on naise parim kaitse. Seega on naise katmise ainus mõte islamis naise kaitsmine. Naise pea katmine islamis ei sümboliseeri mehe autoriteeti naise üle nagu kristlikus traditsioonis; see ei näita ka naise mehest alamaks olemist. Mosleminaise peakate ei ole ka luksuse või kõrgklassi abielunaise märk nagu judaismis. Islami naise katmine on vaid tagasihoidlikkuse märk, mille mõtteks on naisi, kõiki naisi kaitsta. Islami põhimõte on – parem karta kui kahetseda. Koraan on naiste keha ja ka nende reputatsiooni kaitsmisest nii huvitatud, et iga

mees, kes esitab naisele valesüüdistuse kõlblusetuses, saab rangelt karistada: „**Ja neile, kes süüdistavad vouruslikke naisi ning ei too nelja tunnistajat, andke 80 piitsahoopi ja ärge peale seda enam iial nende tunnistust võtke. Ja need on väljakutsuvalt sõnakuulmatud.**” (Koraan 24:4)

Sellele karmile karistusele võrdluseks võib tuua karistuse, mille Piibel on määranud vägistamise eest: „*Kui mees kohtab tütarlast, kes on neitsi, aga kes ei ole kihlatud, ja võtab ta kinni ning magab tema juures ja nad tabatakse, siis peab mees, kes magas ta juures, andma tütarlapse isale viiskümmend hõbeseeklit, ja tütarlaps saagu tema naiseks, sellepärast et ta on tema ära naernud; ta ei tohi teda ära saata kogu oma eluaja!*“ (5Mo.22:28-30)

Tekib küsimus – keda tegelikult karistatakse? Meest, kes maksis vägistamise eest vaid trahvi või tüdrukut, kes on sunnitud abielluma mehega, kes ta vägistab, ja temaga elu lõpuni elama? Ja veel suurem küsimus oleks: milline suhtumine on naiste suhtes kaitsvam, kas Koraani range või Piibli leebe suhtumine?

Mõned inimesed, eriti lääne ühiskonnas, pigem naeravad tagasihoidlikkuse kui kaitse üle. Nad ütlevad, et parim kaitse on hariduse levitamine, tsiviliseeritud käitumine ja vaoshoitus. Me ütleks selle peale, et heakene küll, aga sellest ei piisa. Kui „tsiviliseeritusest“ piisab, miks siis Põhja-Ameerika naised ei julge pimedas üksi mööda tänavaid kõndida või isegi läbi tühja pargi minna? Kui haridus on lahenduseks, miks siis sellistes respektieritud ülikoolides nagu Queen’si oma, peab naistudengitele osutama „koju saatmise teenust“? Kui vaoshoitus on vastus sellele küsimusele, siis miks räägitakse televisioonis pea iga päev seksuaalsest ahistamisest tööpostil? Paari viimase aasta jooksul on ahistaja rollis juttu olnud mereväeohvitseridest, juhatajatest, ülikooli professoritest, senaatoritest, ülemkohtu kohtunikest ja isegi USA presidendist!

Queen'si Ülikooli naistebüroo vanema välja antud lendlehelts võib lugeda järgnevat:

- Kanadas langeb iga kuue minuti järel üks naine seksuaalse ahistamise ohvriks.
- Iga kolmas naine Kanadas langeb vähemalt kord elus seksuaalse ahistamise ohvriks.
- Iga neljas naine leiab end vähemalt kord elus olukorrast, kus teda vägistatakse või on oht, et vägistatakse.
- Igat kaheksandat naist ahistatakse seksuaalselt tema gümnaasiumi- või ülikooliaastate jooksul.
- Ühe uurimuse kohaselt tunnistas 60% ülikooliealistest meestest, et nad ahistaksid kedagi seksuaalselt, kui oleksid kindlad, et vahele ei jää.

Ühiskonnas, kus me elame, on midagi totaalselt valesti. Meie ühiskonna elustiili ja kultuuri oleks vaja kardinaalselt muuta. Me vajame hädasti tagasihoidlikkuse kultuuri, seda nii rõivastuses, kõnes kui ka meeste ja naiste käitumises. Vastasel juhul kasvab statistika kurb pool päev-päevalt aina suuremaks ja kahjuks on need just naised, kes selle eest kallilt maksavad. Me kõik kannatame, kuid nagu ütles K. Gibran: „... see, keda lüüakse ja see, kes lööke loeb, ei ole samas olukorras.“⁹⁸ Seega – ühiskond nagu Prantsusmaa, kus noori tagasihoidlikult riietuvaid tütarlapsi nende rõivaste tõttu koolist välja visatakse, teeb lõppkokkuvõttes vaid iseendale liiga.

98 Gibran, Khalil. 1960. *Thoughts and Meditations*. New York: Bantam Books, lk 28.

Tänapäeva maailma üks suurimaid irooniaid on, et sedasama peakatet, mida austatakse „pühaduse“ märgina, kui katoliku nunnad seda mehe autoriteedi näitamise eesmärgil kannavad, sõimatakse „rõhumise“ märgiks, kui moslemi naised seda kaitse eesmärgil kannavad.

EPILOOG

Kõigil mitte-moslemitel, kes käesoleva uurimuse algvarianti lugesid, oli üks ühine küsimus: kas mosleminaisi üle islami-maailma koheldakse tänapäeval tõesti kirjeldatud austaval moel? Kahjuks on vastus sellele küsimusele eitav. Kuna see küsimus paratamatult iga kord esile kerkib, kui jutuks on mosleminaise staatus, püüame sellele lugejale täieliku pildi andmiseks põhjalikult vastata.

Kõigepealt tuleks kindlasti täheldada, et islamimaailma suurus ja kultuuritaustade erinevus muudab üldistamise antud küsimuses täiesti võimatuks. Suhtumine naisesse tänapäeva islamimaailmas on väga varieeruv. Hoiakud on erinevad nii riigiti kui ka riigisiselt piirkonniti, klassiti, perekonniti. Siiski on võimalik välja tuua teatud üldisi suundumusi. Kõigis islamimaailma ühiskondades on ühes või teises naise staatust puudutavas küsimuses islami seadusest kõrvale kaldunud. Kõrvalekaldumisi on mõlemasse äärmusesse: konservatiivsemaks, piiravamaks, kohalike traditsioonide kohasemaks või vabameelsemaks, kaootilisemaks, läänelikumaks.

Ühiskonnad, kus kõrvalekalle on toimunud esimeses suunas, kohtlevad naisi oma vanade esivanematelt päritud traditsioonide kohaselt. Need traditsioonid jätavad reeglina naised ilma paljudest õigustest, mis islam neile on andnud. Lisaks koheldakse naisi meestega võrreldes sootuks teiste standardite järgi. Taoline diskrimineerimine mõjutab väga tugevalt iga naise elu: tema sünni üle rõõmustatakse vähem kui poja sünni üle; ta saab vähema tõenäo-

susega koolis käia; ta võidakse ilma jätta õigusega talle kuuluvast pärandiosast; tema käitumine on suguvõsa pideva valve all, et vältida igasugust ebamoraalset käitumist, samal ajal kui ta venna ebamoraalsele käitumisele vaadatakse läbi sõrmede; ta võidakse isegi tappa sama asja eest, millega ta meessoost sugulased suurus-tavad; tal ei ole ei perekondlikes ega kogukonna asjades eriti mingit sõnaõigust; tal ei pruugi olla kontrolli omaenese vara või pulmakingi (*mabri*) üle ja viimaks eelistab ta emana pigem sünnitada poegi kui tütreid, et ühiskonnas kõrgemal positsioonil olla.

Teisest küljest on islamimaailmas ka ühiskonnad (või teatud klassid ühiskonnas), mis on täielikult läänestunud. Taolistes ühiskondades on kombeks mõtlematult imiteerida kõike, mida läänes tehakse, ja tihti võetakse selle imiteerimise käigus läänelt üle just kõige negatiivsemad asjad. Nendes ühiskondades on naise peamiseks prioriteediks – nagu tüüpilisele „modernsele“ naisele kohane – oma füüsilise ilu täiustamine. Seetõttu on ta keha kuju, suurus ja kaal talle tihti kinnisideeks. Tal on kombeks oma keha eest rohkem hoolitseda kui oma mõistuse eest, ta pühendab rohkem aega oma sarmile kui intellektile. Ta võimet võluda, flirtida ja veetlev olla hinnatakse ühiskonnas kõrgemalt kui ta haridusalaseid saavutusi, intellektuaalseid püüdlusi ja ühiskonnale kasulikke tööd. Koraani ta käekotist ei leia, kuna see on täis kosmeetikat, ilma milleta ta ei suuda kodust lahkuda. Ühiskonnas, mis on täielikult haaratud ta veetlusest, ei ole ruumi ta vaimsusele. Seetõttu vedab ta kogu oma elu pigem oma naiselikkusele kui inimlikkusele pühendudes.

Miks on islamiühiskonnad islami ideaalist kõrvale kaldunud? Sellele pole lihtne vastust leida. Tõsisem selgitus ja põhjuste analüüs, miks moslemid naisi puudutavates küsimustes Koraani seadustest kinni ei pea, väljub suuresti selle tagasihoidliku uurimuse raamidest. Kindlasti tuleb aga märkida seda, et islamiühiskonnad on juba väga pikka aega kaldunud kõrvale paljudest islami seaduse

ettekirjutustest. Islami seaduse ja moslemite praktika vahel haigutab sügav kuristik ja see ei ole tekkinud hiljuti.

See kuristik on olemas olnud juba sajandeid ja päev päevalt aina laienenud, tuues endaga kaasa katastroofilised tagajärjed pea igale islamimaailma eluvaldkonnale: poliitiline türannia ja killustumine, majanduslik taandareng, sotsiaalne ebaõiglus, teaduse taandareng, intellektuaalse arengu seisak jne. Naiste staatus islamimaailmas on vaid tõsisema haiguse vähim sümptom. Naiste õiguste reformimine ei too endaga kaasa mingeid positiivseid tulemusi, kui sellega ei kaasne ka laialdasemaid reforme kõigis islamimaailma eluvaldkondades. Islamimaailm vajab renessansi, mis viiks selle islami ideaalile lähemale ja mitte sellest kaugemale. Kokkuvõtteks võib öelda, et arusaam, nagu naiste halb staatus tänapäeva islami maailmas tuleneks islamist, on tõsine väärarusaam. Moslemite probleemid ei tulene mitte islami järgimisest, vaid selle pikaajalisest järk-järgulisest hülgamisest.

Kindlasti tuleks taas kord rõhutada, et käesoleva uurimuse mõte ei ole judaismi ja kristluse maha-tegemine. Judeo-kristliku traditsiooni kohane naiste kohtlemine võib meie 20. sajandi lõpu standardite järgi hirmuäratav tunduda, kuid seda tuleks vaadelda sellele omases ajaloolises kontekstis. Teisisõnu – iga objektiivne hinnang naiste olukorrale judeo-kristlikus traditsioonis peaks arvestama ka ajaloolise kontekstiga, milles see traditsioon on arenenud. Kahtlemata on rabide ja kirikuisade arvamust naiste kohta kõvasti mõjutanud nende ühiskonnas valdav suhtumine. Piibli on kirjutanud erinevatel aegadel erinevad autorid, kes ei saanud kuidagi jääda mõjutamata oma aja eluolust ja inimestest. Näiteks abielurikkumisega seotud seadused Vanas Testamendis on nii põhimõtteliselt naiste vastu, et meie ratsionaalne mõtlemine ei taha kuidagi sellega leppida. Samas kui arvesse võtta fakti, et juudi hõimude jaoks oli nende geneetiline homogeensus lausa kinnisidee ja nad püüdsid kõigest hingest end ümbritsevatest hõimudest eraldatuna

hoida ja ainult hõimu abielus naiste seksuaalne väärikäitumine võis nende jaoks nii olulist püüdlust ohustada, siis peaksime me suutma mõista nende seaduste tausta, isegi kui me oma hinges seda õigeks ei pea. Ka kirikuisade ründavat suhtumist naistesse ei tohiks vaadata lahus naistevaenulikust Kreeka-Rooma kultuurist, milles nad paraku elasid. Oleks ebaõiglane judeo-kristlikku pärandit hinnata ilma vastava ajaloolise kontekstiga arvestamata.

Judeo-kristliku ajaloolise konteksti mõistmine on ka äärmiselt oluline komponent mõistmaks islami panust maailma ajalukku ja inimtsivilisatsiooni. Judeo-kristlikku traditsiooni mõjutasid ja kujundasid ümbrus, tingimused ja kultuurid, milles see arenes. Seitsmendaks sajandiks pKr oli see mõju Moosesele ja Jeesusele saadetud sõnumi originaali tundmatuseni moonutanud. Naiste halb olukord 7. sajandi judeo-kristlikus maailmas on vaid üks osa sellest. Seetõttu oli hädasti vaja uut sõnumit, mis võiks inimkonna tagasi Jumala teele juhatada. Koraan kirjeldab uue sõnumitooja misjonit kui juutide ja kristlaste vabastamist raskest koormast, mis neile peale oli laotud: „... kes järgivad sõnumitoojat, kirjaoskamatut prohvetit (*Muhammedi*), kellest nad leiavad kirjas olevat nende Tooras ja Evangeeliumis. Ta nõuab neilt head ja keelab jäleda. Ta lubab kõik hea (kasuliku) ja keelustab kõik halva (kahjuliku), ta vabastab nad koormast ning köidikutest, mis neil peal olid. Ja need, kes usuvad temasse (*Muhammedi*), austavad teda, aitavad teda ja järgivad valgust (*Koraani*), mis on temaga maa peale saadetud, vaid need on edukad.““ (7:157)

Seetõttu ei tohiks islamit pidada mitte judaismi ja kristluse riivaaliks, vaid lõpetuseks ja eelnevalt saadetud jumalike sõnumite täiustuseks.

Uurimuse lõpus sooviksin ma anda maailma islamikogukonnale järgnevat nõu. Nii paljudele mosleminaistele on juba nii pikka aega keelatud nende põhiõigusi. Mineviku vead tuleb parandada ja

nende parandamine ei ole mitte teene naistele, vaid kõikide moslemite kohustus. Kogu maailma islamikogukond peab Koraanis ja prohvet Muhammedi õpetuses mainitud naiste õigustest koostama harta. See harta peab andma mosleminaatidele kõik need õigused, mis nende Looja neile andnud on. Seejärel peab kasutusele võtma kõik vajalikud vahendid, et seda hartat ka rakendataks. Midagi taolist oleks pidanud juba ammu ette võetama, kuid parem hilja kui mitte kunagi. Kui moslemid üle maailma ei kindlusta oma emadele, naistele, õdedele ja tütardele nende õigusi, siis kes seda veel peaks tegema?

Me peaksime olema piisavalt julged, astuma vastu oma minevikule ja hülgama kategooriliselt kõik oma esiisade traditsioonid ja kombes, mis on islami seaduse vastu. Kas Koraan mitte ei kritiseeri väga rangelt paganatest araablasi nende esivanemate traditsioonide pimedas järgimise pärast?

Teisest küljest peaksime ka väga kriitiliselt jälgima seda, mis me läänest või muudest kultuuridest üle võtame. Teiste kultuuridega lävimine ja nendelt õppimine on hindamatu väärtus. Koraan peab seda lävimist tabavalt üheks loomise mõtteks: **„Oo, inimesed, tõesti, Me löime teid mehest ja naisest ja tegime teid rahvasteks ja hõimudeks, et te üksteist (*erinevuste järgi*) tunneksite ...“** (49:13) Kuid samas teame me kõik, et pime teiste jäljendamine näitab vaid enesevääriskuse puudumist.

Need viimased sõnad pühendan ma aga mitte-moslemitest lugetajatele, olgu nad siis juudid, kristlased või muu-usulised. On lausa hämmastav, kuidas usku, mis on naiste õigustesse toonud lausa revolutsioonilise pöörde, nõnda laimatakse ja naiste õiguste rikumise eest tänitatakse. See arusaam islamist on üks laialtlevinuid müüte meie tänapäeva maailmas. Seda müüti kaitseb lõputu müür sensatsioonilisi raamatuid, artikleid, pilte meedias ja Hollywoodi filme. Nende lõputute eksitavate piltide vältimatu tulemus on täielik mõistmatus ja hirm kõige suhtes, mis puudutab islamit.

See islami negatiivne kujutamine maailma meedias peab lõppema, kui soovime elada diskriminatsioonist, eelarvamustest ja arusaamatustest vabas maailmas. Mitte-moslemid peaksid mõistma, et islamiusu ja moslemite praktika vahel on sügav lõhe, mis omakorda tähendab, et moslemite teod ei peegelda automaatselt islami õpetust. Naiste staatus tänapäeva islamimaailmas on sama vähe islamiga kooskõlas kui läänemaailma naiste staatus on judeo-kristlik. Selle teadmisega varustatult peaksid moslemid ja mitte-moslemid alustama omavahelist dialoogi, et eemaldada kõik valearusaamad, kahtlused ja hirm. Taoline dialoog on igati inimperekonna rahuliku tuleviku huvides.

Islam on usk, mis aitas tohutult kaasa naise staatuse paranemisele, lubades naistele ka palju selliseid õigusi, mis tänapäeva maailma jõudsid alles 20. sajandil. Islamil on ka tänapäeval naistele palju pakkuda: eneseväarikust, austust ja kaitset igas elusvääris ja -etapis, sünnist surmani. Naist tunnustatakse, ta on tasakaalus ja tal on õigus ja võimalused täita oma vaimsed, intellektuaalsed, füüsilised ja emotsionaalsed vajadused. Pole siis ime, et enamik neist, kes otsustavad hakata moslemiks riigis nagu Suurbritannia, on naised. USAs on naissoost konverte neli korda rohkem kui meessoost konverte.⁹⁹

Islamil on nii palju pakkuda meie maailmale, mis vajab hädasti moraalset juhtimist. Suursaadik Herman Eilts ütles USA kongressi esindajatekoja välisasjade komitee ees 24. juunil 1985. aastal peetud kõnes: „Tänapäeva maailmas on moslemeid kokku umbes miljard. See on muljetavaldav arv. Kuid mis mind veel üllatab, on see, et islam on ka tänapäeval kõike kiiremini kasvav monoteistlik religioon. Sellega tuleb meil arvestada. Midagi on islamis õiget. See tõmbab väga paljusid inimesi.“ Jah, midagi on islamis õiget ja oleks aeg avastada, mis see on. Loodan, et käesolev uurimus on samm selles suunas.

99 The Times, 18.11.1993.

KASUTATUD KIRJANDUS

Abu Shuqqa, Abdel-Haleem. 1990. *Tabreer al Mar'aa fi Asr al Risala*. Kuwait: Dar al Qalam.

Abu Zahra, Muhammad. 1963. *Usbu al Fiqh al Islami*. Cairo: Majlis al A'la li Ri'ayat al Funun.

Al-Ghazali, Muhammad. 1992. *Qadaya al Mar'aa bin al Taqaleed al Rakida wal Wafida*. Cairo, Dar al Shorooq.

Amram, David W. 1896. *The Jewish Law of Divorce According to Bible and Talmud*. Philadelphia, Edward Stern & CO.

Armstrong, Karen. 1968. *The Gospel According to Woman*. London: Elm Tree Books.

Badawi, Leila. 1994. Islam. Jean Holm & John Bowkeri *Women in Religion*. London: Pinter Publishers.

Brundage, James A. 1987. *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe*. Chicago: University of Chicago Press.

Carmody, Denise L. *Judaism*. Arvind Sharma.

D'Emilio, John & Freedman, Estelle B. 1988. *Intimate Matters:*

A History of Sexuality in America. New York: Harper & Row Publishers.

Doi, Abdul Rahman. 1994. *Woman in Shari'ah*. London: Ta-Ha Publishers.

Epstein, Louis M. 1973. *The Jewish Marriage Contract*. New York: Arno Press.

Frevert, Ute. 1988. *Women in German History: from Bourgeois Emancipation to Sexual Liberation*. New York: Bert Publishers.

Gage, Matilda J. 1893. *Woman, Church, and State*. New York: Truth Seeker Company.

Gibran, Khalil. 1960. *Thoughts and Meditations*. New York: Bantam Books.

Hare, Nathan & Hare, Julie. 1989. *Crisis in Black Sexual Politics*. San Francisco: Black Think Tank.

Hazleton, Lesley. 1977. *Israeli Women The Reality Behind the Myths*. New York: Simon and Schuster.

Henning, Clara M. 1974. Cannon Law and the Battle of the Sexes. Rosemary R. Ruether. *Religion and Sexism: Images of Woman in the Jewish and Christian Traditions*. New York: Simon & Schuster.

Hillman, Eugene. 1975. *Polygamy Reconsidered: African Plural Marriage and the Christian Churches*. New York: Orbis Books.

Kendath, Thena. 1983. *Memories of an Orthodox Youth*. Susannah Heschel. *On Being a Jewish Feminist*. New York: Schocken Books.

Kilbride, Philip L. 1994. *Plural Marriage For Our Times*. Westport, Conn: Bergin & Garvey.

Kraybill, Donald B. 1989. *The Riddle of the Amish Culture*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Lang, Jeffrey. 1994. *Struggling to Surrender*. Beltsville, MD: Amana Publications.

Lemu, Aisha & Heeren, Fatima. 1978. *Woman in Islam*. London: Islamic Foundation.

Menachem M. Brayer. 1986. *The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective*. Hoboken, N.J: Ktav Publishing House.

Murray, Mary. 1995. *The Law of the Father*. London: Routledge.

Plaskow, Judith. 1990. *Standing Against at Sinai: Judaism from a Feminist Perspective*. New York: Harper & Row Publishers.

Priesand, Sally. 1975. *Judaism and the New Woman*. New York: Behrman House.

Ruether, Rosemary R. 1987. Christianity, Arvind Sharma. *Women in World Religions*. Albany, State University of New York Press.

Sabiq, Elsayyed. 1994. *Fiqh al Sunnah*. Cairo: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi.

Schneider, Susan W. 1984. *Jewish and Female*. New York: Simon & Schuster.

Siddiqi, Amir H. 1967. *Studies in Islamic History*. Karachi: Jamiyatul Falah Publications.

Swidler, Leonard J. 1976. *Women in Judaism: the Status of Women in Formative Judaism*. Metuchen, N.J: Scarecrow Press.

The Times, 18.11.1993.

The Toronto Star, 08.04.1995.

The Weekly Review, 01.08.1987.

Thompson, R. 1974. *Women in Stuart England and America*. London: Routledge & Kegan Paul.

Togay, Jeffrey H. Adultery. *Encyclopaedia Judaica*.

Vuuren, Nancy van. *The Subversion of Women as Practiced by Churches, Witch-Hunters, and Other Sexists*. Philadelphia: Westminster Press.

Wright, Alexandra. *Judaism*. Holm & Bowker.